

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

اوزبکستان ادبیاتی و سنیتی

МУСТАҚИЛ ҲАФТАЛИК ГАЗЕТА

1992 ЙИЛ, 20 МАРТ, № 12 (3168) ЖУМА

Ассаломунгизлариз!

Мурод Муҳаммад ДУСТ

БУЮК ИПАК ЙЎЛИ ТИКЛанаДИ

Президент Ислам Каримов Хитой сафаридан қайтиб келди. Ун бешта муҳим ҳужжат имзоланди — дипломатик, сиёсий ва иқтисодий муносабатларнинг асосий йўналишлари белгилаб олинди.

Комил ишонч билан айтиш мумкинки, бундан кейин Хитой билан Ўзаро савдо ва мол айирбошлаш кўпаяди. Хитой тарафи берган 30 миллион юанлик қўрага «хамир учидан патир» маъносида қараш керак. Асосий ёрдам бевосита мол айирбошлаш, бугунги тилда айтганда, бартер усулида амалга оширилади.

Ўзбекистон вакиллари музокаралар чоғида ялинчоқлик оҳангидан жуда йироқ турди. Асосий широрлар тенглик ва Ўзаро манфаат бўлди. Хитой тарафи бизда кўп миқдорда чиқарилаётган ўғит, пахта толаси, кучли тракторлар, юк тайёрларига муҳтож эканини билдирди ва ўз навбатида бизга озиқ-овқат, кийим-кечак, дорилар, кичик қувватли тракторлардан бериш имконияти борлигини эътироф этди.

Мухбирларнинг Ўзаро мол айирбошлашнинг ҳақиқат ҳақида берган саволига Президент Ислам Каримов «Бу ишлар билан давлатлар эмас, балки корхона ва ташкилотлар шугулланиши керак, улар ўз эҳтиёжлари ва манфаатларидан келиб чиққан ҳолда алоқа ўрнатадилар, давлат органлари эса уларга керакли шарт-шароитларни яратиб беради», дея жавоб қилди.

Музокараларда Ўзаро мол айирбошлаш ва, умуман, борди-кечдини яхшилаш учун темирйўл ва ҳаво йўлини очиб масаласида Ўзаро келишиб олинди. Мақбул савий-ҳаракатлар қилинса, Шанхайдан Пекин ва Урумчи ҳамда Друзба стансаси орқали бевосита Ўрта Осиё ва Қозоғистон минтақасига чиқиш мумкин — орадаги узлиш, бир неча юз чакиримлик темирйўл шохобчаси қурилса, нифон.

Ўқувчиларга маълумки, Ўзбекистон тарафи Туркия тарафи билан олиб борган музокараларда Туркиянинг Эрон орқали Анкарага қадар темирйўл ўтказиш масаласи муҳомама этилган эди. Ўз

Давоми иккинчи бетда

Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА

ОҚ ТОНГДА ТИЛАГАНЛАРИМ

ТАҒИН ОЛАМГА сизу биз, дала-гуани йўқлаб Наврўз — янги кун кириб келяпти. Бу — улуг кунларга кимлар етди. Кимлар етмади.

Бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор, деган сатрларимни бугун такрор айтгим келади. Жойлари жаннатда бўлсин. Кетганлар биздан рози кетдиларми? Бу ҳаётнинг охири йўқ «чоп-чоп» — «бул-бул» гавголари орасида уларни йўқотиб қўганимизни билмай қолмадикми?

Улар бизни интиқ кутган лаҳзаларда сезмай яшайвермадикми?

Умр поёнига етаётганда, ҳорғин юрак панд берган лаҳзаларда бир суяничи йиғиб ён-верларига жавдирганларидан қўлтиқларига кириб суяй олдиқми?

Пайқаган бўлсак, суйган бўлсак хўп-хўп, агар пайқамай ўтиб кетган бўлсак, бу қарз даври қийматга қолди.

Қизиқ, бу кўнлам, кўкарини, аслида келиш, уйғониш фасли бўлса-да, негадир кетганларни эста солади.

Дарвоқе, бу табиатнинг кўнлами... ҳар баҳор яйраб, қайта келаверадиган. Оламзод кўнлами эса... Худди шунинг учун ҳам имкон қадар бир-биримиздан суянич сузимиз, меҳру шайқатимизни аямаслигимизга керак эмасми? Бунча хотирчамиз? Худди ҳали дунёда минг йил яшайдигандай, Худди ўлим бошқаларин олиб кетаверадиган ўзимизга ҳеч қачон келмайдигандай?

Ахир кексамми, гўдамми, ҳар бир одам рағиматку. Ким биздади бу ёлгон дунёсидан кимнинг олдин кетмоғини?

Нега бир орзи ширин сузимиз, даламиз, таскинимизни бир кун бўлса-да олдинроқ айтмоққа шийламаймиз бир-биримизга.

Умрнинг ҳамма фаслларида, айниқса бу кун Наврўз тонгда тирингимизга шукур қилиб кўзимизга суртаётган бу тупроқларда кимлар юрмаган, кимлар етмаган.

Давоми тўртинчи бетда

А Л Ё Р

Шамол-шамол оққан, эй булут,
Гавҳар бўлиб ёққан, эй булут,
Лолаларни боққан, эй булут,
Гул яшнади дил, яйради кўз,
Алёр энди, аллаёр Наврўз!

Офтоб — чироқ, дунё — хонадон,
Башар бир отау онадан,
Эй, ҳур инсон — олмос дондан,
Гул яшнади дил, яйради кўз,
Алёр энди, аллаёр Наврўз!

Гирдида тўрт ситора той-той,
Қибла бетдан туғди ярим ой,
Ки Муҳаммад кўргазди чирой,
Гул яшнади дил, яйради кўз,
Алёр энди, аллаёр Наврўз!

Наврўз, олов кўклам сенингдур,
Неки азал кўркам сенингдур,
Ўзбекистон ўлкам сенингдур,
Гул яшнади дил, яйради кўз,
Алёр энди, аллаёр Наврўз!

Саъдулла ҲАКИМ

ЭЛЧИ ЭЛГА ЭЛ ҚУШАР

Қадимдан элчилар ўзлари мансуб бўлган мамлакатларнинг кўз-қулоғи бўлиб, давлатлар ва фуқаролар ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаб, борди-кечди алоқаларини йўлга қўйиб келишган. Шунинг учун ҳам элчихоналар очилиши мамлакатлар ўртасидаги Ўзаро ишонч рамзи сифатида қабул қилинган.

Дарҳақиқат, 16 март кунин Тошкент шаҳри Чилонзор кўчасида мустақил Ўзбекистондаги дастлабки хорижий давлат элчихонаси — АҚШ элчихонасининг очилиш маросими гавжум, амалий ва тантанали ўтганлиги юқоридаги ҳаётий ҳақиқатларни яна бир бор исбот этди.

Элчихона биноси ҳовлисида Тошкент шаҳри жамоатчилигининг вакиллари, Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлиги ходимлари, чет эллик меҳмонлар тўпланиши. Йиғилганлар ҳузурда АҚШнинг Ўзбекистон Республикасидаги муваққат ишлар вакили Майк Мозер, Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазир Убай Абдураҳмоқов кўч сўзладилар. Нотиқлар элчихона очилиши ёрқин воқеа эканлигини таъкидлашиб, ҳар икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар Ўзаро манфаатли мустаҳкам асосда ривожланиши дея ишонч билдиринди.

Маросимда ҳукумат аъзолари қатнашдилар. Элчихона Ўз фаолиятини бошлади.

ЧОШЛИКЛАР УМИДИ

Куюнчак газетхонларга хатлар

Чош улар учун ўғай кишлоқ бўлиб қолди. Биз Термиз шаҳар савдосига 2-3 сўмлик катта олма...

Чошликлар ойлаб газетажурнал ўқишмайди. Радио эшитишмайди. Локал туман маданият бўлимининг бадий жамоалари...

Мақта директори Дўстмурод Норов бу ҳақда куйиниб шундай деди: — Дарс ўтаётган синф хоналаримиз талаба жавоб бермайди...

Филиали бор экан. Кузак кишлоғида ўқитувчи Исқандар Тилаков иккинчи йилдирки бошқаришни ўз устига ўқитмоқда. Қарсак кишлоғидаги филиалнинг синф хоналари полисиз, потолоксиз, деразалари ойнасиз.

Чош кишлоғи ўз тегиримонига эга. Бу тегиримон кўп йиллардан бери ишлаб келибди. Бир пайтлар Чошда гапла этиштирилди. Энди эса бу ҳам йўқ.

Чошда анвойи олмадан ташқари инсон саломатлиги учун зарур бўлган нобдоривор гиёҳлари ҳам истеғна этиштириш мумкин. Аммо эътиборсизликдан бу ўсимликлар ерда қилиб кетмоқда.

Чош дарёсида балиқ кўп. Гулмоий балиқчи ҳоҳлаганча туттиш мумкин. Бу балиқ етти иқлимга: машҳур. Демакки, Чошда балиқчилик ҳужалиғи...

ни ҳам ташкил қилиб, 20-25 тоннага етказиб гулмоий олиш мумкин. Фақат чошликларнинг ташаббусини қувватлаб салпа ёрдам берадиганлар йўқ.

— Арз-додимиз кўп, — дейди Соҳибзадор Бекмуродов, — лекин ҳеч ким эшитишни хоҳламаймиз. Биз ҳам раҳбарларимиз нафас олаётган ҳаводан нафас оляймиз. Айбимиз шунки, тоғда яшамиз. Тоғдан кетолмаймиз. Биз учун қардон бўлган тоғда инсонга керакли бўлган ҳамма нарса бўлиши зарур. Талабимиз шунки, биринчи навбатда Чош кишлоғи обод бўлсин, унга бориладиган йўл тегиштирилсин. Узун тумани мутасадди раҳбарлари чошликларга юз рубль «қолларнинг қалай» деб қуйиша ёмон бўлмасди.

Маъмуржон БОТИРОВ Сариосиё

Чош — ЮКСАК ТОҒЛАР бағридаги қишлоқ. Икки тоғ беллида макон тоған ба жойнинг табиии гўзал, ҳавоси сўлим. Мевазор боғлари, зилол сувлари жаннат гўшларига қибс қилгулик. Меҳнаткаш одамларнинг айтмайсизми! Юртимизда машҳур бўлган беш юлдази олмағарни улар эраттиришган.

Чошда дастлаб танишганим Собир Эризмурод бўлди. У биринчи бўлиб шу баланд тоғ тепасидаги сулға ўшв шайхонликка меваги дархат иккўларнинг олиб келиб ўтказган, умрининг охиригача боғонлик қилган Бекмурод Бобонинг ўғли экан.

Бекмурод Бободан катта боғлар қолдиби. Йигирма йилдан бери йоғонларга сардорлик қилаётган Жобир ака ҳам Бекмурод Бобонинг фарзанди.

Жобир аканинг айтишича, олмазорлар узоқ тектарга етказилибди. Нақ пилладек келадиган беш юлдази қил-қизил олмағар ҳайратингизни оширади.

— Бу нав кўчатларини «Хонкиза» давлат ҳўжалиғи ташкил тоған 1979 йилда эки бошлаган эдик, — дейди бўлик агрономи Соҳибзадор, — ҳозир улар ҳосил бермоқда.

ЧОШЛИКЛАР УМИДИ

Бугун бозорларимиз нарх-нўвоси, демакки, мева-чеваининг ҳам нархи ошиб кетди. Уни пасаитиришининг йўли битта. У ҳам бўлса боғларни кўпайтириш, имкон бўлган жойларда энг нобў навли мева-чеваларни кўплаб этиштиришдир. Бу жихатдан Чош сингари тоғ кишлоқларининг имконияти катта. Чунки экман деганга ер топилади. Ишчи кўчлари бор. Одамларнинг таърибаси етарли. Хўш, шундай экан, боғларни кўпайтиришга нима ҳалақат бермоқда!

Бу саволни берсангиз чошликларнинг ҳасратидан чанг чиқади. — Биз бутун оламдан узил-қолганимиз, — дейишди улар. Узун тумани, «Хонкиза» давлат ҳўжалиғи раҳбарлари бизни унутиб қўйишган...

Чошликлар ойлаб газетажурнал ўқишмайди. Радио эшитишмайди. Локал туман маданият бўлимининг бадий жамоалари қим ташриф буюрмайди. Қишлоқда ширин идораси ҳар ойда эмас, йилда икки-уч марта кинофильмлар кўрсатишни ташкил этса ҳам ҳўшатлиги хурсанд бўлишар...

ЭРЗИНЖОННИ СИЛКИТМА, МОМО ЕР!

Табият ўз ҳўқим, ҳаракатларига собит: фарзандларига дам-бадам дўвонлар, дам-бадам ташвиш, фожиялар келтиради. Бу фожиялар, жислсиз кўрбон билан экилган чўчиқ бўлмасда, лекин охири-оқибати улар одам болсанин сабига, ҳеч бир вазиятга ақл-иродани йўқотмасликка ўргатади.

Туркияда ер қимирлади... Эрзинжондан келётган қайғу хабарлар юракларини мизини тунуб юборди. Утган жума куни Туркиянинг Шарқий тоғли қисмида, Эрзинжон вилоятида жуда қаттиқ ер қимирлаши оқибатида шаҳарнинг тўртдан бир бўлган тамонали айрон бўлган. Ер қимирлаш шом чоғида ҳамма ифтор қилётган бир пайтга тўғри келганлиги бонидан минглаб одамлар бониб тўшган ўлар тағида қолдилар. Ҳали тўғлиқ бўлмаган маътулотларга қарағанда, шунг киниш улган, 180 миғта кини одам оғир жароҳатланган. Умуман, талафот кўрган бечора халқнинг сон бехисоб. Чунки ҳали мададорлар фақат шаҳар марказидаги кўп қанатли уларнинг вайронларидангина кўтарини ишларин олиб борлишлар. Шаҳар чекаралари, ташқарида, тоғ қишлоқларида ақл-иродани қандайлиги ҳали маътулот эмас. Шу кунларда тоғларда бўлиб турган қаттиқ совуқ ҳам аҳолини қинишлатиришмоқда. Жаҳонармода кўрсатилаётган даҳалар жонингизни ачитади: махсус ўргатилган итлар бир тўғунини таталайди, шу ерни аста оғайди, боши билан ерга осилиб қолган одамнинг пошнаси кўринади. У тиркижикан?... Уни қандай беэини кўтариб ола бўларкин? Атроф эса бари баҳайбат, ўтиб бўл...

Турк журналистларининг айтишларича, бу ерда бундан эллик йил муқаддам

ДУСТЛАР МАДАДГА ШОШИЛАДИ

Туркиянинг Эрзинжон шаҳри ва унинг яқинида фожияли зилзила бўлди. Фожиянинг дастлабки кунларидаёқ туркиялик биродарларга ҳамдарлик билдирган Ўзбекистон ҳўқумати, турки ташкилотлар қисқа вақт ичида амалий ёрдамга ҳам шонилдилар. 18 март кунин ўттиз кинишдан иборат ил кўтарув гуруҳи махсус уювда Туркияга етиб келди. Унинг савфига табибёт хонилари ҳам бор. Кўтарувчилар ўзлари билан бирга доридармонлар, палаталар, озиқ-овқатлар, кўтарув жихозларининг ҳам олиб боришди. Яна бир уювда эса ўзбекистонлик кўрувчилар Туркияга йўл олди. Улар зилзила оқибатларининг туғатишда иштирок этадилар.

МАДАНИЙТ ВА УМУМИЙ ХОЛҚ АКАДЕМИЯСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ВУЛИМИ КАТТА ХИММАТ КўРСАТИВ. ЗИЛЗИЛДАН АЗИЙТ ЧЕККАН ТУРК ҚАРДОШЛАРИМИЗГА 874800 СўМЛИК КИНИМ КЕЧАК, СОЧИҚ-ЧОИШАВ ВА БОШҚА МАИШИИ АШЕЛАР ЮБОРДИ.

Исломи маданияти ва ахлоқий тарбиянинг қарор топишида ислонининг таъсири хусусида ўз қараш ва фикр-мулоҳазаларини ўртага ташладилар. Ислом ва миллий ўғинони шавсуи афроғида фикр кўриб, қилим бой меросимизнинг қимматли қатламлари, бебаҳо ҳазиналарининг юзага олиб чиқиш, ҳозирги замон илмий-тарихий тафаккурини истеғмолига киритиш заруриятини алоҳида эътибор бердилар. Исломининг теран илмий асослари ҳақида сўзладилар.

Муфти ҳазратлари Исломи маданияти ва ахлоқий тарбиянинг тарихий томирларини тараққий, жаҳон халқлари ҳаётида тутган ўғини, бажарайтган оламшумул вазибаси тўғрисида маънави хасана қилдилар. Исломи тарихлари, ахлоқий ақомларининг теран ва ўлмас матни ўташ бундан мустансно.

Сир эмаски, сўнгги пайтларда бир қатор республикаларда ўз миллий Армияларини тузишларини эълон қилдилар. Шу билан бирга нафақат жанговар техника ҳамда курул-яроғларни, балки шахсий составни ҳам миллийлаштириш ва хусусийлаштиришга, Ўзбекистон Республикасидан қақрилан ҳизматчи ҳарбий хизматчиларни қақриб олиш тўғрисида» қарор қабул қилди.

Ҳар уч воқеа гоёт муҳим, лекин Раёсат қарори соёнқ СССР давлатлари ҳудудида мураккаб бир вазият юзага келган шариотда, айниқса катта аҳамиятга эга.

Қарорга бинонан Ўзбекистондан қақрилан ва ҳозирги вақтда Мустанқил Давлатлар Ҳамдўстлиғи таркибига кирмайдиган Литва, Латвия, Эстония, Грузия каби давлатлар ва ўз курулли кўчларини тузаётган Украина, Озарбойжон, Молдова республикаларида, Кавказорғи ҳарбий округи ва Каспий флотилиясида муддатли хизматдаги ҳарбий хизматчилар бир ойлик муддат ичида қақриб олинади. Бундан бўён йигитлар МДХ Вирлашган курулли кўчларининг ўқтириб ўтилган миғтақалар ва давлатларидаги қисмларида хизматини ўташ учун жунағилмайди. Витим бўйича хизматини ўташ бундан мустансно.

Сир эмаски, сўнгги пайтларда бир қатор республикаларда ўз миллий Армияларини тузишларини эълон қилдилар. Шу билан бирга нафақат жанговар техника ҳамда курул-яроғларни, балки шахсий составни ҳам миллийлаштириш ва хусусийлаштиришга, Ўзбекистон Республикасидан қақрилан ҳизматчи ҳарбий хизматчиларни қақриб олиш тўғрисида» қарор қабул қилди.

С. МАҲҚАМОВ суратга олган

ЮРТДОШЛАР ДАВРАСИДА

Ўзбекистон Фанлар академияси адабиётшунослик ва Тилшунослик институтлари олимларининг ватандошларимиз, таниқли ҳўқуқшунос олим, шоир Булоқ Боши билан учрашуви бўлиб ўтди. Учрашуни Алишер Навоий номидаги Адабиётшунослик институти директори, филология фанлари доктори Тўра Мирзаев очди. Булоқ Боши ҳаёти ва ижоди ҳақида адабиётшунос олим Наим Каримов маъруза қилди. У демократия ва ошқоралик натиғасида, жумҳуриятимиз миллий мустанқиликка эришганлиғи оқибатида хориждаги ватандошларимиз билан учрашув, суҳбатлашиш имкониятлари туғилганлиғи, Булоқ Боши ана шундай имкониятга эга бўлган юртдошларимиздан бири эканлиғини таъқидлади. Булоқ Бошининг Боймирозо Хайит каби юртдош инвильдиларимиз қатори кўп йиллардан бунён Ўзбекистон мустанқилиғи оруссида яшаганлиғини, айниқса, у асарларида тоталитар тузуим натиғасида куриғилмизда бехисоб ёвузликларга амалга оширилганлиғини таъқид қилишнинг қайд этди. «Бизнинг вазифамиз, деди кўп сўзиде, — хорижда яшаётган Булоқ Боши ва у каби шоир, публицистларимизнинг асарларини ўрганиб, келгусида яратилажак ўзбек миллий адабиёти тарихининг ўзига хос ривожланиш хусусиятларини ёриғиштириш ҳам фойдаланишидир».

МУФТИ ҲАЗРАТЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВ

Наврў арасида Тошкент давлат дорулфунунида Мовароуннаҳр муслмонлари диний бошқармасининг раиси жаноб Муфти Муҳаммад Солиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари билан талабаларнинг учрашуви бўлиб ўтди. Учрашуга «Исломи маданият ва ахлоқий тарбия» деган масала мавзу қилиб олинди. Муфти ҳазратлари Исломи маданияти ва ахлоқий тарбиянинг тарихий томирларини тараққий, жаҳон халқлари ҳаётида тутган ўғини, бажарайтган оламшумул вазибаси тўғрисида маънави хасана қилдилар. Исломи тарихлари, ахлоқий ақомларининг теран ва ўлмас матни ўташ бундан мустансно.

АСКАР БОЛАМ КЕЛАДИ

Жумҳуриятимизда кейинги кунларда бир талай кўвончи воқеалар содир бўлди. Президентимизнинг Хитой раёсий ташрифи самарали йқунлади. Тошкентда Америка элчионавони очилди, Ўзбекистон Республикасидан қақрилан муддатли хизматдаги ҳарбий хизматчиларни қақриб олиш тўғрисида» қарор қабул қилди.

АСТАНБЕК ПАРПИЕВ: ТАЛАБАЛАР СУМАЛАГИ

Табиятда ич-ичидан яшайтиш, тозартиш, гуллаш. Одамлар қалибда масрур тўғулар ўғиномда, баҳорнинг ажиб айёми, — инги кунга таёғгарлик кўрмоқда. Хўш, қиянатида шундан мушкул кунларни кеқирган талабалар Наврўни қандай нишонлайдилар? Тошкент Давлат табибёт илмгоҳи гистология кафедрасининг доценти, институтда Наврў байрамини ўтказиш ташкилий қўмитаси раисининг ўринбосари Астанбек Парпиев билан мухбиримиз суҳбати шу хусусда борди: — Бу йилги иғтисодий қийин шариотда Наврў байрамини қўниғидагидек ўтказиш осон эмас, лекин шунга қарамай у аввали йилларга нисбатан кенг миғдеда нишонланмоқда. Институтимизда байрамни ўтказиш учун илмгоҳ ректори Турғунўлат Даминов расилғида 11 кишидан иборат ташкилий қўмита тузилган эди. Бу қўмита юшода маданият ишлар, спорт ўйнашари, ободонлаштириш, қўқаламзорлаштириш, озиқ-овқатлар билан таъминлаш ишлари бўйича комиссиялар фаолият кўрсатмоқда. Масалан, ободонлаштириш ишлари муваффақиятли олиб борилди. Илмгоҳ атрофи тозаланди, кўплаб кўчатлар ўтқазилди. Наврў тантаналари кеча тушда байрам йиғини билан бошланди, бугун эса Уч-юйда дошқозоналар сўмақлаш ишларида. Бу сўмақдан олийгоҳимизнинг беш миғдан орғиқ

С. РАҲМАТОВ

БУЮК ИПАК

ЙЎЛИ ТИКЛАНАДИ

Боши биринчи бетда

навбатда Эрон давлати ҳам бунга мойиллик билдирди ва бугунги кунда миғтақамиз мустанқил давлатлари режалар ижросига баробар бош қўшдилар.

Агар эришилган ҳар иккала битим ҳам тўғли амалга осса, бизнинг Ўзбекистон шарқда Шанхай орқали Дунё океанига, ғарбда Туркия орқали Оврупога бемалол чиқиш имконига эга бўлади. Шу тариқа, Хитой ва Туркия денгиз лиманларига йўл очиб, шимолдаги омонроғ бўлиб турган йўллар бекилган чоғида ҳам бемалол, жуда кенг ва жуда мустанқил фаолият кўрсатишимиз мумкин. Ушанда Ўзбекистоннинг четта чиқадиган йўли йўқ, барибир бизга ялиниб келади, деб «бапорат» қилаётган кимсаларнинг попури пасаийб қолши ҳам тайин. Ушанда Буюк ипак йўли қайтадан тикланади.

Учрашув чоғида имзоланган битимларнинг ҳар бири ҳақида узоқ гапирши мумкин. Дейлик, тақачилик соҳасида ўзаро тақриб аламлиш масаласи. Хитой ўзининг шимолий миғтақаларида ҳам пахта экади. Чигини елим қоғоз остида ундириб олади. Бу ҳолда бегона ўтлар деярли бўлмайди, гўза икки марта кам сугориллади.

Хитойни бой-бадавлат деб аташ қийин. Одамлари сабр-қаноатли, тиришқоқ ва меҳнаткаш. Бир миллионга юз миллионли халқни нари босса ўн йил ичида қашшоқликдан олиб чиқиб, бугунги кунда четта озин-оқиғат ва бошқа маҳсулотларни экспорт қилиш ўз-ўзидан бўлмайди. Хитойча иғтисодий ислоҳот — ҳали очилмаган бир қўғиқ. Ўғлаймиғин, бу нарсани журналист кини ёзувчилар эмас, балки тақриб ўрганишга боражак олим ва мутахассисларимиз яқшироқ ағлайдилар ва ўз ўғинида бизга ҳам тушунтириб берадилар.

Ўзаро учрашув чоғида энг нозик масала — мафкура масаласи четлаб ўтлади. Бу ҳоли Президент Каримовнинг ютуғи деб айтиш мумкин. Хитойликлар социализм ёғларини тўла сақлаб қолган ҳолда ўша ёғларга кўп йиллардан экил келадиган иғтисодий ислохотни амалга оширишнинг худасидан чиқдилар. Меҳнат натиғосини ва жамоат тартибни жуда қаттиқ, лекин шахсий тақбирорликка неғ йўл очилган. Шу бонс молларнинг сифати ҳам, сон ҳам қўниғидагидай.

Хитой тақрибаси, агар бу иш беш-олти йил оғдин бошланганда эди, соёнқ Иттифоққа ҳам қўл келиши мумкин эди. Хайриятки, онди ёски «бувиғам» Иттифоқ йўқ. Хайриятки, унинг ўғинида пайдо бўлган яғни мустанқил давлатлар Хитой иғтисодий ислохот назарияти ва амалиётини ўз мустанқилликларини доирасида ўрганиш имконига эга бўдилар.

СУРАТДА: Президент Ислам КАРИМОВ Буюк Хитой денори устида. ТаА сурат

ИСТИҚЛОЛ НЕФТИ

Қайсибир маҳсулотга муҳтожликни ҳар қандай давлатнинг, айниқса энди ривожланиётган давлатнинг мустанқиллиғига соя ташлаб туради. Ўзбекистон шу кунга қадар ўзини таъминлайдиган даражада нефтьга эга эмасди. Шунинг учун Россия эки бошқа давлатларнинг айрим шартларига қўнишга мажбур эди. Наврў байрами арафасида аллоҳ бизга марҳамат қилди. Наманган вилоятининг Мингбулоқ кишлоғида нефть чиқа бошлади. Мингбулоқнинг биринчи булоғи кўз очди. «Нефтининг захираси қанда эканлиғи ҳақида бугун

бир нарса дейиш қийин. Аммо нефть фаворасининг 1250 атмосфера босими билан отилаётганлиғи унинг захираси қўниғининг кўрсатиб турибди», дейишмоқда мутахассислар. Нефтининг Намангандан чиқгани бир жихатдан уни қайта ишлашни анча осонлаштиради. Чунки жумҳуриятимиз ҳудудидаги иккит нефтни қайта ишлаш заводи водийда жойлашган. Мутахассисларнинг фикрича Мингбулоқ нефти энг ағло навли нефтлар сирасига кирди. Унинг таркибиде 4 фойз бензин, 10 фойз авиакеросин, 30 фойз соларбор. Қолган қисмидан эса битум, кокс ва ёғ олиш мумкин. Мингбулоқда шу кунларда одам жуда гажув. Нефтичилар кунинга фаворадан тўрт-беш миғ тоннага яқин «қора олтин» отилаётганини аниқлашди. Олтинриқ нефтни қайта ишлаш тавонига эса бор йўғи 2000 тонна маҳсулот жунайтилайти. Қолган нефть шу яқин атрофдаги қорхона ва ҳўжалиқларга тартибга берилмоқда. Аммо бу билан ҳам умумо ҳал бўлаётгани йўқ. Нефтичилар олдида турган биринчи вазифа фаворан берибтўқил ювилони қўла олиш. Теъда шундай қилинмаса атроф-муҳитга, одамларга зарар етиши мумкин. Шунг ҳисобга олган республика ҳўқумати кўни кеча махсус қарор қабул қилди. Бундан ташқари жумҳуриятимиз президенти И. Каримов ҳам нефтичилар ҳузурида бўлиб, улар олиб бораётган ишлар, нефть кони яқинидаги аҳоли тиғиғининг таъминлаш юзасидан амалга оширилаётган тақбирлар билан танишди. Ўзбекистон ўз нефтига эга бўлди. Бу нефть республиканиннинг мустанқиллиғини таъминлашда муҳим роль ўйнаши шубҳасиз. Сиз кўниб турган суратларда Мингбулоқ нефть конининг бугунги кўни тасвирланган.

С. МАҲҚАМОВ суратга олган

ОҚ ТОНГДА ТИЛАГАНЛАРИМ

Боши биринчи бетда

Жаннатманон Умар Хайемнинг нақадар ҳақиқат нолаларидан бири дейдиларимга ёш қалқитади: Сен мендан олдин ҳам тун-кун бор эди, Айланган фалак ҳам бутун бор эди, Тупроққа авайлаб қадимининг қўй Бу тупроқ қора кўз бир нигор эди. Отларнингиздан айланай ақдолларим, ҳазрати буарқорларим, сиз билан мулоқотга, сизни жоним билан берилиб қироат қилмоққа киришману, қироатим маҳали бош устидан нури ҳадоят ёриб турганлигини ич-ичимдан ҳис этман.

Улуғ бобимиз Яссавийдан қилган қироатим: Нафе аярида ҳар нечаки талимгайибсен Кўл гарчи бутунлиқ тиласанг, сийлабсен. Бу ҳақиқат рости Утилар булоқ сувидек кўнглимга қуюлади. Қўнглимда қаноат ҳиссини уйғотади, Ҳазрат Сўфи Оллоёр замоналарини ичмда ўйинлайман.

Агар бўлмасе сенга сўзга етмак На давлатдир сукат етмак, эшитмак, Эшит, аммо, қаю сўз бўлса бешроқ Кўнглимга ани халқа қилиб тоқ. Агар сўлтон ўзи қилса ёмонлиқ, Қачон бўлган раиятда амонлиқ, Югурса ул кўнглик ким ҳар тарафга Қачон лойиқ бўлур мушод шарафга, Қачин санчиқ сўз айтса, сан чиқ ақиди Ямондин қоч, ямондин қоч, ямондин, Кўнглигиз тушганим, йўқми деб, бу инжу дурларни сизга илдинди, дустлар, Мана шу яқов-хирларни чанг босган тарих варақлари орасидан қидириб топиб элга интиб қилаётган ваҳиматқаш одамлар — олим уламолар, зиёлиларнинг кўнглиларига, рўзгорларига Аллоҳнинг раҳматлари тўкилсин. Бу катта тўлқин, катта халқнинг тиклиниш жараёнида элнинг бу зиё ташувчиларининг у қадар кўзга ташланмас, қора меҳнатлари, иншоаллоҳ, ўз қадру баҳосини олгай!

Авллодлар, болалар бир-бирдан бешафқат бўлиб ювати етмаслиги, бир-бирини тепкиламасликлари учун ҳам бутун биз катталар шундай, дунёнинг ўтар-кетар тарафлари, сир-асроларидан чуқурроқ бохабар бўлмоғимиз, бир-биримизни юқимизга елка тутмоғимиз, бир-биримизнинг иззатимизни кўз устига қўймоғимиз зарур.

Бу жараёнда аёлнинг, онанинг ўрни бўлак. Бугун олтин бешикларга кўрақ тутиб, бола эмизётган гўлдай келинчақлар шундан оғоҳ бўлсинларким, эртага оёққа туриб дунё сурайдиган бу гўдаклар орасидан ҳам бизнинг бугунги асрининг кўзга суралган ўз Навойлари, Бедий, Нодирларни етишиб чиқмоқлари керак. Бугунги тоза рух, тоза вужуд бу гўдакларнинг эртани даҳоларга, пайғамбарларга айланмоғи учун уларнинг оналари, бугунги келинчақлар ўзлари имон қадар покиза, сугули имон қадар тоза, гурурлари имон қадар тик бўлмоғи лозим деб ову қиламан. Ўшанда биз халқ сифатида майдалашмаймиш. Шаън, доврўлар етти сарҳадни тутган божобонларимиз бериб кетган номус, шаънамиз туғи, байроғини ҳечкимга олдирмаймиз.

Бугун Наврӯз тонгиде, шундай қаёллар кира турганда яна жаннатманон Бедийнинг замоналардан бирини асладим: Эй тез иншар мева, бир дам эскирма Янгилаиш ўзи қарам, эскирма. Яншаб хурган боссен, тиканзор эмас, Эй ин-яни маъно, ҳечам эскирма. Бу йилги Янги кун, Наврӯзимизнинг сафоси бўлак, мазмун маъносини бўлак:

ЯНГИ КУН ҚУТЛОВИ

Одамизод қўл узатиб, мон тиланган кун ўтди,
Қонлар дарё бўлиб оққан, қон тиланган кун ўтди.
Илим қилиб, амал қилиб, мон тиланган кун ўтди,
Она халқим, бугун сенга оғ тиландим.
Туриларинга тури ерида довг тиландим
Аллоҳдан, Аллоҳдан,
Мустайиллик тинч келди, деб тинчгина айтдик,
Бедий,
Тинч бўлса гар, Уш-Уганининг қонин қайта оқиздик,
Бу дунёда кўрлангану, таланган борми бизде,
Талашларда на фақат ер, воқиясини олдилар,
Кўнглини йўқсил деб, хон деб хонинини олдилар.
Тинч келмади, орда ҳамон тошлариниз турар тинч,
Шарт кесилиб қон сачраган бошлариниз турар тинч,
Бу йўларда йўлга кирган ёшлариниз турар тинч,
Бизданмилоқ, тин оёққа қалқан шу халқ бизандир,
Сизнинг оғ-нингиздур, жаним, ўғлим-қизингиздур.
Бу халқ энди тирки туриб, қир-тоғини бермагай,
Жинслаган, намбарал, ё бойроғини бермагай,
Ўи иккита юлдуз балққан байроғини бермагай,
Ўз элдида сўлтон элим, тақво-динияг муборак,
Қўнрагини кўтарганинг, Янги кунинг муборак!

ШОНРЛАР СУҲБАТИ.

УМРИ МОМО СУМАЛАГИ

Муҳаммад ЮСУФ

Одамнинг ёши ўтган сани байрамлари ҳам фазисиз туюла бошлади. Эртага байрам деб энтикиш йўқ, ухламай ўтириш йўқ. Бироқ Наврӯз бир бошқа олам. У одамни ўз ҳолига қўймайди, энгидан тортиб дашту дала-ларга судрайди, сумалагини қосада қутиб, бойчаганини кўз-кўз қилиб ақлу хушнини олади.

Кўшнимиз Умри момо баҳорнинг биринчи куниниқ сумалак пиширди. Онасидан қолган катта қозонда. Менинг бешинчи қаватдаги бетон хонадонимга ҳам унинг бир қоса шифобахш неъматини эшикни тақиллат-

май кириб келди. Ойна жаҳондаги «Чипидел»ни (болаларнинг сеvimли мулт-фильми) ҳам унутиб қизларим бир зумда уни пақос туширишди. Биз катталарга эса фақат қосанинг тагини ялаш насиб этди. Умри момони алқадик.

Баҳордан баҳоргача нима воқеалар кечмади, дейсиз. Не-не чақалоқ дунёга келди. Қанча одамга насиб этмади, бу баҳорни кўриш... Биз, бир-биримизни бошимизга кўтардик, гоҳо эса сабабсиз кўнглиларимиз ранжиди ҳам. Бироқ нима бўлмасин, гина-қудуратларимиз

қўнлақ гилами остида қолди. Наврӯз туйфайли. Ёнма-ён Устан икки даҳраҳт ҳам бир-бири билан гапласе керак. Фақат биз маълумоти олий одамлар уларнинг тилини тушунамсиз, эҳтимол.

Ут ҳам бир-бирига суйкалиб, арналк қилса керак, йўқса, улар ўсмасди. Қунармасди. Наврӯзда одам ҳамма нарасага суйқалтинг келадди. Тойчоққа ўхшаб, шундоқ йўлга ағанагинг ҳам.

Умри момонинг сумалак қозони қошида ўтириб кўп нарсаларни уйлاديم. Меваларини улашиб бўлиб қовжираб қолган ўрн ўтин бўл-

Матназар АБДУЛҲАКИМ

ТУРНАЛАР НЕ УЧУН МАҲЗУН УЧАРЛАР

МЕН ТУШ КЎРАМАН

Мен сўнгсиз бир хаёл, муҳташам бир дард, Кўрошиндек оғир хаёлга ўғил. Уйлайман, қорачиққа поёнсиз нафрат, Киприкларга меҳр қалқадим, мўғул.

Бобом Шайх Нажмиддин Кубро қўлида Гижимлиниб қолган манфур туғларинг. Чириб-чириб ётар Урганч йўлида Қатлимга қайраган қаттол туғларинг.

Мен канда қилмайман тиг чиритмоқни, Сен урқоқлар солиб, елдек эсасан. Бўйимга Чингизхон отган сиртмоқни Заҳириддин Бобур бўлиб кесасан.

Хаёллар гоҳ қипчоқ, гоҳ ўғизимда, Дил — Тўмарис меши. Қонга тўлади. Билмайман, қўлдами ёки бўғзимда Исфаҳонни ёхуд Дамашқ пўлати.

Аср-асрларни сен талай-талай, Айқаш-уйқашлайсан зулмат-зиёни. Денгизга тегмайсан, раҳмат, ҳар қалай, Ташлаб кетадирсан икки дарёни.

Икки дарё мадҳи битилган шерьлар Белга ёр боғлаган қийиқларимда. Мен тушлар кўраман. Мангиларни терлар, Мудҳиш бир истехзо мийиқларимда.

Турналар не учун секин учарлар, Қанот қоқа-қоқа ҳориётларим. Турналар не учун хафа учарлар, Ғамларимни олиб бораётларим.

Турналар кўзимдан йўқолмоқдалар, Олислашиб борар андуҳлар базми. Кетиб боришлари сенга ўхшайди, Сенга ўхшаб қайтиб келмоқчимасми.

Юзларига ҳали юзим тушгунча, Йиллардан ҳам узоқ ойлари борми. Ҳали Аямажу, ҳали Қирқчилла, Бошқа неча-неча қойлар! борми.

Турналар не учун балад учадим, Оламни тўлдириб оху нолағам. Айрилиқ дастидан чеккан азобим Бориб етсин дерми худо таолоғам.

Қур-қурлаб, осмонда тумшуқларидан Менга ўткир қалам йўнмоқчимилар. Уйинг ёнидаги қуриган бир жуфт Гужумнинг устига қўнмоқчимилар.

Ё йўл олдиларини воқоғ, ночор Ўт ёқиб уқубат ўчоқларига, Севган ёрларининг қўйнидан чиқиб Севмаган ёрларини қучоқларига.

1 Қой — мавсум (Хоразм шеваеси)

ТУРНАЛАР НЕ УЧУН МАҲЗУН УЧАРЛАР

Турналар не учун узун учадим Бўйимга арқонини солмоқчиларим. Сафларига қўшиб кетмакка мени Осмонларга тортиб олмоқчиларим.

Турналар не учун йиғлаб учадим Энтиктириб маҳзун дилларни мундан... Ҳаммаси-ҳаммаси ё менга ўхшаб Чиқиб бормоқдами сенинг ёдингдан.

Ёр келар кўз ўнгима, ўнгимда рўё бошланур, Тим қаро тун қаърида бир зумда Зухро бошланур.

Талпинурман лол қолиб, ҳайратда чақна қўзларим, Неча йиллик ташнаман, қаршимда дарё бошланур.

Бошланур ноёб бир олам, дамда минг мўъжиза кашф, Соб бўлур маълум бу дунё, бошқа дунё бошланур.

Истагим минг-минг менинг, қалқмас тилимга ҳеч бири, Кўзларимдан кўзларига минг тавалло бошланур.

Сўзларим хомуш эса, руҳимга ташланглар нигоҳ, Одам ўғли ҳеч ёзиб билмас бир иншо бошланур.

Оқил эй ҳамроҳларим, кирмакдаман Қайс қавмига, Орта қайтинг энди сиз, бу ёқда сахро бошланур.

Не гуноҳдир бу сароб, ҳижрон жазосини тортаман, Хайр демай ғойиб бўлар ёр, энди ижро бошланур.

УЛГАН ЭМАСДИЛАР, УЛГАНЛАР АСЛИ

Унда маҳрум бўлиб илтифотингдан Бедорликни кўздан абадий қўвган, Сени-тун кўришга қаттиқ инониб, Ҳаммалари кетган қаттиқ уйқоғам.

Сўнгсиз тушлар кўрар ҳаммаси Тушларки бир наво, тушларки бир куй. Тушларда боқий изларлар сени Ва топа олмаслар абадий.

Сени ахтарарлар жуда ҳам ташна, Сени ахтарарлар жуда ҳам қақроқ. Топсаларми агар, ухларлар Мангуликдан кўра узокроқ.

Мен кетган уйқулар бирмунча содда, Хуш кўрмайман сени излашни дайдиб. Топсам-топмасам ҳам ярим оқшомлар, Кўзларим тўла ёш, келаман қайтиб.

«Илоё касаа бўлманг, халқимизнинг бахтига кўп яшанг», дедим, ўзимга-ўзим личирлаб. Афсус, домла кўп яшамди.

Уйласам, ўшанда саксон сўм ағрофида машош олиб, нолиям, «журналист» деган сўздан фахрланиб, кетган кўнларим, домланг қаринида, унинг ав-лиесифат сиймосига тини-либ турган дақиқалар ҳаётимдаги энг бахтли дамлар экан. Балким, беодоблик қилгандирман ўша пайт, балким, журналистман деб, хиралк қилгандирман, лекин энди шу кутлуғ дамларни улуг бир ифтихор ҳисси билан эслайман.

Табриқ сўзини дарбозадан чиқиб, кўчада ўғил бошладим, унда дастхатдагистак, кўнгли изҳори баён этилган эди.

Ва яна афсуски, газетамизнинг ҳам омади юришмади. Саҳифа тайёр ҳолатда қолдириди. Ойбек домланг ҳам дастхати (балким, охиригидир) ўқувчиларга

етиб бормади. Мана, чорак асрдирки, бу табаррук мактубини авайлаб-асраб келаман.

УЛУГ АДИБНИНГ бу муборак дастхатини орадан йиллар ўтиб бўлса ҳам, муштарийларга етказар эканман, эсимамга тушган қардан қитмулаётганига дамда бахтиёрман. Ва бу дастхат туйғайли бошқа бир ҳақиқатни ҳам янада чуқурроқ аңгладим.

Бу кўнгли тилаклари ўшанда ҳам чиқиб кетини муқимини? Албатта! Лекин Шароф Рашидовнинг ўзи ҳаёти ва ижоди хусусида жумҳурият матбуоти саҳифаларида, радио ва телевидеода, бирон калима сўз айтишга йўл қўймади.

Хуллас, бир дастхат туйғайли икки ижодкор ҳақида йўлар эканман, энг гўзал инсоний хислатлар, олжаноб ниятлар фақат хотира-лар, ёдномалар бағрида қолиб кетмасе эди, дейман.

Ёқуббек ЯКВАЛХУЖАЕВ

ДАСТХАТ

ОЛТИМИШ ЕТТИНЧИ йилнинг кеч кўзи эди. «Бош муҳаррир» деб аталган раҳбарларнинг ҳаракатларида бирмунча безовталик бошланиб қолди. Матълуми, бу санада давлат ва жамоат арбоби, айни пайтда ағоқчи адиб Шароф Рашидовнинг 50 ёши нишонлангани лозим эди. Рўзнома-ойномаларнинг деярлик ҳаммаси гўё бир-бирларидан давлат сирини иштирайдилар (ё менга шундай туюлганми ўша пайтлар) ҳуфийна бир тарзда ишни бошлаб юборишган эди. Ишоним қомилки, ҳамма наشرларнинг тортомаларида улкан адиблардан олдин табриқ сўзлар, энг катта олимларга «эказе» қилинган мақола-лар тайёр эди. Лекин шундай бўлса-да ҳеч ким фан-дон-листон олимнинг Рашидов ҳақидаги мақоласини тайёрлаб қўйди, у қилдики, бу қилдинг деган гап-сўзларни айтмас, ниманидир куйиб, сукат сақлашарди. Ниҳоят, сукатдан сالد чикди, сана ишонилмайдиған, Рашидов номига айтиладиган ҳар қандай ҳамду санолар, табриқлар, мақолалар эълон қилинмайдиган бўлди. Партиясининг барча наشرларига шундай расмий кўрсатма берилибди. Лекин «Ўзбе-

ака, — тинч қўйинглр, бечорани ҳоли-жонига қўймай Москвага, Олий Советнинг сессиясига олиб кетиб эди, кунни кеча бир аҳволда ташлаб кетишди. Рашидов ҳақида ёзиб беринг десангиз, хузуригизга югуриб борадиганлар тўлиб-тошиб ётибди.

— Энди... — деб чайна-лаётган эдим, Омон Мусо ўғли телефонни «шарақ» этиб қўйди.

Адибнинг ўғлидан шундай жавоб эшитишга қарамай, пайшанбами, 8 жума кунимида, домланган уйига боравердим. Эшикни бир ўрис аёл очди. Мақсадимни ўрисча-лаб тушунтирган бўлсам-да, аёл ичкарига қўймади. Яна нимадир дедим, Шароф Рашидовнинг номини ҳам айтганим, аёл бирмунча сержан тортиб орқасига ўтиришди. Шу пайт яна очиб эшикдан ҳовлининг ўртасида елкасига тўнни ташлаб, пастак домлага газета ўқиб ўтирган домлага кўзим тугиш қолди. Унинг устига уйда ҳеч ким йўқлигига ишонганим сабабли, ҳовлига қараб боравердим.

Ҳайбатли одам эди домла (илоийим жойлари жаннатда бўлсин). Устоз адибнинг филда қомати қарши-сида эсаннираб қолдим. Унинг устига домлага мақсадимни тушунтирмоқ, ўрис аёлга ичкарига кирмоғимни айтишдан ҳам қўйин бўлди.

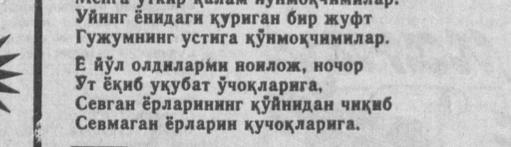
— Шундай домла, Шароф Рашидов эллик ёшга кирибди, шу хуусдан икки оғиз сўз ёзиб берасизми, деб келдим.

Адиб ниҳотда қийналиб: — «Уйлай, уйлай», — деди. Мен, қачон келаян? — дедим.

«Индий, индий», — деди домла ниҳотда қийналиб. Индий ичкари экан. Тахминан соат тўққиз билан ўларнинг ўртасида домланг хузурига бордим. Шундай ҳовлидан киришдаги икки қаватли уйнинг ўнг томонидаги хонасида домла, Зарифа опа, ўғли Омон Тошмухамедов, Хулкархоним ҳам бора эдиларми, нонушта қилиб ўтиришган экан.

Домла менга кўзи тушиб ўридан турди. Эшик ёнидаги тоқчадан, китоблар орасига қистириб қўйган ва ҳозир хумингизга ҳавола қилган табриқ сўзини қўлимга бераркан, астойдил: — Чой ич, чой ич, — деб қийналиб-қийналиб гапирди.

— Раҳмат, раҳмат, — дедим. Лекин вужудимда ифода этмоғим қийин бўлган бир қувонч жўш уради.

— Шундай домла, Шароф Рашидов эллик ёшга кирибди, шу хуусдан икки оғиз сўз ёзиб берасизми, деб келдим.

Адиб ниҳотда қийналиб: — «Уйлай, уйлай», — деди. Мен, қачон келаян? — дедим.

«Индий, индий», — деди домла ниҳотда қийналиб. Индий ичкари экан. Тахминан соат тўққиз билан ўларнинг ўртасида домланг хузурига бордим. Шундай ҳовлидан киришдаги икки қаватли уйнинг ўнг томонидаги хонасида домла, Зарифа опа, ўғли Омон Тошмухамедов, Хулкархоним ҳам бора эдиларми, нонушта қилиб ўтиришган экан.

Домла менга кўзи тушиб ўридан турди. Эшик ёнидаги тоқчадан, китоблар орасига қистириб қўйган ва ҳозир хумингизга ҳавола қилган табриқ сўзини қўлимга бераркан, астойдил: — Чой ич, чой ич, — деб қийналиб-қийналиб гапирди.

— Раҳмат, раҳмат, — дедим. Лекин вужудимда ифода этмоғим қийин бўлган бир қувонч жўш уради.

Қамалқашми муҳтарам Шароф Рашидов! Улуғ Остоз ёр эшига тека эллик ёшнинг ва халқимиз бахти учун қилган ўтмиш йиллик садоқатини эътиборини чин қалбидан салимий табриқ этиб, ижозатимиз билан қамалқашми муҳтарам Рашидов! Улуғ Остоз ёр эшига тека эллик ёшнинг ва халқимиз бахти учун қилган ўтмиш йиллик садоқатини эътиборини чин қалбидан салимий табриқ этиб, ижозатимиз билан қамалқашми муҳтарам Рашидов! Улуғ Остоз ёр эшига тека эллик ёшнинг ва халқимиз бахти учун қилган ўтмиш йиллик садоқатини эътиборини чин қалбидан салимий табриқ этиб, ижозатимиз билан қамалқашми муҳтарам Рашидов!

Сичқонлар аяққа айланиб бир кун Дашту ёбонларга ҳайдаса бизни Менинг иссиқ изим устидан юргин Бағринга босганча умидимизни.

Тош бўлиб ёғса-да ўткир юлдузлар Умидни ҳон қаби узмасдан тургин: Ҳолинг нечук, укам, синглим, деб келар Бўрилар одамга айланиб бир кун.

ХАТ

Сенга хатлар ёзим, Етиб бормади: Емгирда қолгандек қунишди каптар. Мингсиз каттагини кўтаролмади Хонтахта устига йиқилган дафтар.

Сенга хатлар ёзим, Шерьга айланди, Уқисам, атиргул юзлари ял-ял. Тилимга муаттар сўзлар бойланди: «Киприклари бахмал, қошлари бахмал...»

Сенга хатлар ёзим, Аланга бўлди, Бағримни иситиб турдим мусаллам.

Инигичка юраги тутунга тўлди, Ва ўзини ерга ташлади қалам.

Сенга хатлар ёзим, Покиза хатлар. Ҳаммасини босиб олди фотиҳ гард... Барибир, бошимдан кўчмади хатар, Барибир, ўчмади манглайдаги хат.

ФАРИШТАСИЗ ҲОВЛИ

Сочоқнинг устида бамайлихотир Манзират айланди бир жуфт мусича. Майқўнғиз тўшақда чалқанча ётиб, Ғўнгилаб, хиргойи қилар ўзича.

Қовжироқ кафтини самога чўзиб Емгир тиланади қаровсиз гуллар. Бузилган қулбагини жимлигини бузиб Девордан мўралаб бойўғли кулар.

Ҳовлига сув сепилмаган. Ҳовли қаровсиз. Нега кетдинг? Нега қарамадинг кўнглимга?

Улуғбекнинг 600 йиллиги олдидан

Ашраф АХМЕДОВ

Улуғбекнинг болалиги

ШОҲРУХ МИРЗОНИНГ КАТТА ЁҒЛИ Улуғбек хижрий 796 йили жумади аввал ойнинг 19 ында яқинба — милодий 1394 йили 22 март кун дунёга келди. Бу воқеа Темурнинг беш йиллик юртини пайтида Ироқ Ажам (Шимолий-ғарбий Эрон)нинг Султония шаҳрида рўй берди. Темурга замондош муаррих Фасих Хафойнинг айтишича, худди шу кун бир машғум ҳодиса ҳам рўй берди — соҳибқироннинг иккинчи ўғли Умаршайх Бағдод яқинидаги Хурамути қалъасини қамал қилиш пайтида ҳалок бўлди. Уша йили Арманстон ва Озарбойжон ҳудудига Шохрух Мирзонинг иккинчи ўғли (бошқа хотинидан) Иброҳим Султон туғилди.

Улуғбекнинг онаси Гавҳаршод оға чинғот амирларидан Ғиссиддин Тархоннинг қизи эди. Ғиссиддиннинг яна икки қизи 1392 йили Умаршайхнинг ўғлига туғилди. Ҳамма ҳам, Шохрух 1393 йилнинг 10 йил буғанда ўғилларидан эди. Уша йили Гавҳаршодга ўғилларидан бири бошқаман, буниси маълум эмас. Лекин Гавҳаршод оға кейинчалик Шохрухнинг ҳаётида унинг бошқа хотинларига нисбатан муҳим ўрин тутди.

Уша пайтда Темурнинг онасида тегишли хотин-халаж ва ёш болалар лашкарнинг ўғруқига Султонияда Сарой Мулк Хоним бошчилигида турар эди. Темур эса Ироқ шимолидаги Мардин шаҳрини ишғол қилиш учун жанг олиб бораётган эди. Набиралар туғилгани ҳақидаги хушхабарни эшитта, ҳарча она аъзолари билан шимолга — Арманстон ва Озарбойжонга — Иброҳим туғилган ерга келди.

Шохрухнинг биринчи ўғлига Муҳаммад Тарағай номи берилди. Лекин ҳанузгача ҳали тўла аниқланмаган сабабларга қўра, уни Улуғбек деб аташ расм бўлиб қолган.

Улуғбек болалигида доимо буниси Сарой Мулк Хонимнинг кўз остида бўлади. Унинг илк болалик йиллари Қорабоғ билан боғлиқ. Бу ер Темур даврида Шарқда Аррон (арманча Агван) деб аталарди. Лекин XIV асрнинг охири чоратида, Темурнинг беш йиллик юртини даврида бошланиб, у Қорабоғ деб атала бошлади. Темур олдига у ерда киш пайтларидан дам олар эди. Улуғбек ва Иброҳим туғилганидан кейин, Темур кўзи Еристан келинчаларни ўғруқ билан бирга 1394 йилнинг май ойида бу ерга келтирди. Уша йил кўзининг бошларидан улар Султонияга қайтишди, қишда эса яна Темурнинг олдига — Қорабоғга келдилар. Бундан ташқари, Улуғбек Сарой Мулк Хоним билан ўғруқда етти йиллик юртин даврида 1399 — 1404 йиллар қишларини Қорабоғда ўтказди. Шаҳзодалар ва хонимлар 1404 йили баҳорда Самарқандга бугуналай қайтидилар.

Давлатшоҳ Самарқандни Улуғбекнинг Қорабоғда йиллари билан боғлиқ бўлган ва унинг хотираси ўткирлиги ҳақида гувоҳлик берадиган бир ҳикояни келтиради:

Улуғбек болалик йилларида Қорабоғда бир бола билан ўртоқлашган бўлиб, у Темур саройидаги «ривий ахбор» лавозимиди кишининг иккинчи эди. 1448 йили Улуғбек у билан Хуросонда тасофий учрашди қолди. Энди у кишини шайх Орифи Озарий деб қабул қилди. У дарвешлар жулдурда бўлса ҳам, Улуғбек дарров таниб, саломлашди. Ундан «Сен бизнинг ривий ахборингизнинг синглисининг ўғли эмасми?» деб сўради. Иккинчи болалик йилларидаги воқеаларни эслашди.

Улуғбек 10 ёшидан кейин асосан Самарқандда ашайди. Темур 1404 йил кўзида етти йиллик юртидан қайтиб келганидан то вафот этгунча қадар бўлган давр сарой ҳаётида Улуғбек ҳам амирнинг бошқа набиралари каби фаол иштирок этади. Хитой ва Испания элчилари қабул қилинишининг гувоҳи бўлади.

Уша йили Темур 9 ёшдан 17 ёшга бўлган беш набирасини ўғиллариди. Улар орасида ўн ёш Улуғбек ҳам бор эди. Унинг қайлини Утай бека Муҳаммад Султоннинг қизи эди. 1404 йил Улуғбекнинг ҳаётида бобоси Темур триклигидаги энг осуда давр бўлди. Кейин ташвишли йиллар бошланди. Улар кўп жиҳатдан бобоси Темурнинг ҳаёти билан боғлиқ эди.

ТЕМУР УЗОҚ ВАҚТЛАРДАН БУЕН Хитойга юртини мулкдорлар юрди. Етти йиллик юртидан сўнг Самарқандга қайтиш билангина уша режасини амалга оширишга қатъий қарор қилди. Йил охирида, аниқроғи, хижрий 907 йил жумади аввал ойнинг 23 кунин — милодий 1404 йил 27 ноябрда — лашкар билан Самарқанддан чиқиб, Хитой сари йўл олади.

Темурнинг шарқга юртидан мақсади Мовароуннахрдан то Хитой чегараларига бўлган ҳудудда яна иккита бекилик тузиш эди. Хитойга юртин қилишдан аввал шарқдаги чегарани мустаҳкамлаб, у ердаги чинғизхон-мўғуллари томонидан яқсон қилинган дехқончилик маданиятини қайта тиклашга қарор қилди. 1397 — 1398 йил Ашраф дарбиси бўйлаб истеҳкомлар қуриш ва дехқончилик тиклашни буюрди. Бунинг учун 40 минг нафар аскар берди. Сўнгра Исқит кўлга ҳам қарор қилди. Шохрухнинг 1399 йили Етти-сувдаги турклашган мўғулларга қарши ҳарбий ҳаракат қилишга шайланб турганида аминвачаси Исқандар ундан олдинроқ Фарғонадан Шарқий Туркистонга ҳужум қилиб қалбага ўришди. Бу юртига у Ашрафдаги аскар бошлиқларининг ҳам жалб этади. Шу сабабга қўра, Муҳаммад Султон Исқандарнинг жавабгарлиги тартида.

Муҳаммад Султон, Исқандар фарба етти йиллик юртига кетганидан кейин Мовароуннахрнинг шимолий-шарқий чегараларида ҳам, Фарғонада ҳам амирзодалардан ҳеч ким қолмади. Фақат 1403 йили Темур Мирзои-шоҳнинг ўғли Халил Султонни Самарқанд ва Туркистон чегарасида ҳоким этиб таъинлади. 1404 йили, Хитойга юртидан аввал, Темур чегарани мулкдорлар Улуғбекнинг ўғилларига улашиб берди. Тароз, ҳотин (Жамбул), Ашраф (қадимий виллоятнинг то Хитойга, Иброҳим Султонга Андижон, Ахситат, Қошғардан то Хўтангача бўлган ерлар тегади). Бироқ шаҳзодалар ҳали ёш бўлиб, боболарининг сабабиди ҳудудларга бормай, боболарининг борғоҳида қолдилар.

Икки набирани «берилган» ерларнинг талай қисми аслида ҳали Темурнинг мулкига кирмас, уларни мулкга киритиш учун жанг

қилиш керак эди. Шу боис Темур етти йиллик юртидан келиб, Хитойга юртига отланган. Бу энг сўнги юртининг аслида мақсади аниқ эмас. Лекин Шарқидан Али Яздийнинг айтишича, «жиҳод қилиб, ширк аҳли ва диндан тоғналардан ислом қасосини олиш» эди. Темур бу юртига қаттиқ ҳозирлик қўради. Мамлакатнинг шарқий чегараларида қатор истеҳкомлар қўради. Бундай истеҳкомлар Саврон, Тароз ва Тошканд шаҳарларида ҳам қўрилади. Чингизхон вайрон қилган Банокат қайта тикланиб, мустаҳкам қалъага айлантирилди. Темур уни энг кичик ўғлининг номи билан Шохрухия деб атади. Шарқидан Али Яздийнинг айтишича, Темур бу юртига Мовароуннахр, Туркистон, Хоразм, Балх, Бадахшон, Хуросон, Сеистон, Мозандарон, Рум, Эронзамин, Озарбойжон ва Ироқдан келтирилган қўлар билан бирликда икки юз минг олтич ва пилда аскарини ҳозирлайди. Шу вақт 1404 йил нихоялаиб, қаттиқ киш бошланади. Темур ўз қўшинлари билан қишлоғига мажбур бўлади. Лашкарнинг баронери (ўнг қаноти) амирзодалардан Халил Султон, Аҳмад (Умаршайхнинг ўғли), умарзодалар Худодоли Хусайний, амир Шамсуддин Аббос ва бошқа тумон ва ҳазоритларнинг умарзолари бошчи-

ва жавабгорини Утрордан беш фарсах шарқдаги Чуқалас қишлоғи ёнида тўплашни мулкдорларга буюрди. Асосий мақсад Темурнинг триклигидаги режаси бўйича Жета мўғулларининг ерларини, яъни Улуғбек ва Иброҳим Султон иккиси учун вақд қилинган мулкни эгаллаш эди. Ҳарбий ҳаракатлар асосан Улуғбекнинг бўлажак мулкига олиб борилиш керак эди. Бироқ номаълум сабабларга қўра, Улуғбек хонимлар билан бирга Самарқандга юборилди. Укаси Иброҳим Султон эса қўшин билан қолдирилди. Қўшин шарққа қараб йўл олади. Бундан кўзда тутилган режа барча қўшинларни бир ерга тўплаб, бош лашкарбошлиқни Халил Султонга топшириш эди.

ТЕМУРНИНГ ҒЛИМИНИ СИР ТУТИШ- ГА ҳаракат қилинган бўлса ҳам, бу ҳақда хабар лашкарнинг баронер ва жавабгорига Утрордан юборилган элчилардан тизорқ етиб боради. Бунинг эшитган иккита қанот бошидаги шаҳзодалар юртини давом эттириш ўрнига ўз қўл остидаги қўшинлардан тахт учун курашда фойдаланишга қарор қилдилар. Халил Султон ўзига топширилган бундан жавабгор қўшинларни ўз тарафига олдира олмади, фақат минг нафар аскар билан қўшинни ташлаб, Самарқандга равона бўлади. Бош-

Шохрух ва Темурнинг болалиги

лигида Тошканд, Шохрухия ва Сайрамда қишлоғи. Лашкарнинг жавабгори (сўл қаноти) амирзода Султон Хусайн (Темур қизининг ўғли) ва бошқа умаролар бошчилигида Яси ва Савронда қишлоғи. Иккита қанот асар истеҳкомларнинг аҳамияти ва бекарлиги номларининг Шарқидан Али Яздийнинг айтишича қараганда, баронерга кўпроқ аҳамият берилган ва у жавабгорга нисбатан каттароқ қудратга эга бўлган қўрилади. Фасих Хафойнинг бек ва хонимларнинг кўчлиги Тошкандга, яъни баронер қароргоҳида қишлоғи дейиш ҳам фикрларнинг далилидир. Темурнинг ўзи эса лашкарнинг қалби билан Утрор атрофидаги Оқсулот қишлоғи яқинидаги Қорабулоқ мазеида тўхтади.

Амир Темур 807 йил декабрнинг кўп қисминини Оқсулотда ўтказиб, ўша йил жумади-сонининг 21 ыда — милодий 1404 йил 25 декабрь кунин — у ердан кўчиб, 12 ражаба — 1405 йил 14 январда — Утрор шаҳрига келиб тушди. Шу йил қиш жуда совуқ келди. Ҳатто, Оби Хасарт, яъни Сирдарё музлайди. Лекин жангларда чиниққан Темур 70 ёшда бўлишга қарамай, қисқа муддат ичда узоқ масофаларга кўчишга ҳам, қаттиқ совуққа ҳам бардош беради. Шарқидан Али Яздий Темурнинг шижоатидан ҳайратланиб, бундай дейди: «Етти йилдан кейин асл ватанига қайтиб келганига ҳануз беш ой тўлмасидан, тўхтаб турмасдан Чину Хитой юртинларини гўзаб қилиш учун азму жазм қилиб, юзини ўша тарафга қараб ўтирди».

ТЕМУР ҲАҚИДА САРКАМ БИР ОЙ (Хавофияда 40 кун) соппа-соғ яшайди. Уша кунлари Олтин Урдани ташлаб қочинга мажбур бўлган Тўхтаминининг элчисини қабул қилди ва унга Хитойдан жанг қилиб қайтган, Олтин Урданга яна юриш қилиб Тўхтаминини қайтадан тахтга ўтказмаганини айтди. Бироқ тақдир тазооси бошқача эди. 807 йил шабон чоршанба кунин — милодий 1405 йил 11 февралда — амирнинг соғлиги «мувозанати кўчасидан огади». Уни ўша давр табибларининг энг маҳоратлиси — Маълон Фаулдулло Табризий муолажа қилди. Лекин соҳибқироннинг аҳоли ахшиланши ўрнига кундан-кунга хасталигининг янги иллатлари пайдо бўла бошлади. Шунга қарамай, Темурнинг руҳи тетик ва димоғи саломатлигига қолверди.

Дардининг илоки йўқлиги инонгач, Темур барча хотинлари, фарзандлари ва умаро хавослари ҳозир бўлиш ҳақида фармон беради. Ўз васиятида амирзода Пир Муҳаммад Жаҳонгирни ўзиндан кейин Самарқанд тахтига валиаҳд ва қўймақом деб эълон қилди. Фарзандлари ва умароларига мамлакат, миллат ва раъйят, яъни халқ ҳамда лашкарнинг аҳолидан доимо бохабар бўлишни васият қилди.

Шундан кейин касаллик зўради ва 807 йил 17 шабоннинг кейинги кунга ўтар кечаси — милодий 1405 йил 18 февраль кечаси — Темур амри қазони бажо келтирди.

Темур васиятида Пир Муҳаммадин валиаҳд деб эълон қилган бўлса-да, у ўлганидан кейин авлодларидан ҳеч ким Пир Муҳаммадин таъ олмайди. Мовароуннахрда ҳам, Хуросон, Эрон, Озарбойжон ва Ироқда ҳам иттиқлик бошланади, салтанат салобатига катта пугтур этади.

Фасих Хафойий Темур вафотидан кейин унинг тирик қолган фарзанди ва набиралари 36 киши эканлигини эслатади. Улар орасида Шохрухни жуда юқори кўтаради. Темурнинг барча ўғли ва набираларини фақат «амирзода» деса, Шохрухни «Вуюқ ҳоқон» ва «Баҳодур» деб ҳам атади. Шерозда унинг номи билан пул зарб этилганлигини эслатади. Унинг ўн бир ёшли биринчи ўғлини эса «Маҳдумзода Улуғбек Қўрагон» деб улуғлайди. Шарқидан Али Яздий ҳам Шохрух ва унинг ўғли Улуғбекни бошқа амирзодаларга нисбатан бироқ юқори қўяди.

Булардан қўринадиги, Темур Пир Муҳаммадин валиаҳдликка тайинланган бўлишга қарамай, Эрон ва Туроннинг XV аср биринчи ярмидаги тарихида Шохрух ва Улуғбекнинг сийбси мавқеи катта бўлган.

Темурга содиқликка қасам ичган амирлар Шох Мулик ва Шайх Нуриддин ҳам кўчлиқ қаноти Пир Муҳаммад тарафига бўлмайдилар. Улар Самарқандни Шохрухга топшириш тарафдор эдилар, чунки бу пайтда Пир Муҳаммад Қандаҳорда бўлиб, теъза етиб келолмасди. Бундай оғир шароитда эса салтанатин узоқ муддат шохсиз қолдириш хавфи эди. Шу мақсадда улар Темурнинг хотинларини кичик амирзодалар билан бирга Самарқандга юбордилар. Темурнинг ғлимини сир сақлаб, ҳарбий юртини давом эттириш пиятида лашкарнинг қалби билан баронер

лиқсиз қолган қўшин пароканда бўлиб, тарқалиб кетади ва майда гуруҳларга бўлиниб, бошқа қўшинларга қўшилиди. Бундай хабар қалб қўшинларига етгач, улар юртини бекор қилдилар. Бу хабарни элчилар хонимларга ва Тошкандга етказдилар. Шарқта қўра, хонимлар шу хабарни эшитган жойларидан тўхтаб, лашкарни қуттириш лозим эди. Лашкарнинг баронери эса Самарқанд тарафига йўл олиб, Ақар деган жойда қалб аскарлари билан қўшинлини керак эди. Қалб аскарлари музлаган Сирдарё устандан ўтиб, хонимлар ва ёш амирзодаларга етиб олади. Худди шу пайт Тошкандга баронер аскарларининг барча бекарлиги амирзода Аҳмад бошчилигида Халил Султонга аҳд қилишибди, деган хабар келди.

Халил Султон (Мироншоҳнинг ўғли) Улуғбекдан ўн ёш катта бўлиб, уни ҳам Улуғбек каби Сарой Мулк Хоним тарбиялаган эди. У ўзбошимча бир қилимчи билан бобосини ранжитган бўлса ҳам, етти йиллик юртида ва бошқа жангларда баҳодирлик кўрсатганини ўнун Темур уни анча юқори тутиб, лашкарнинг катта қисмига амир қилиб тайинлаганди.

Халил Султонга аҳд қилиниши масаласида қалб ва баронер амирлари орасида низо чиқди. Биринчилар иккинчиларни Темурнинг васиятига хилоф иш қилганида айблайдилар. Иккинчилар эса ўша васиятга таъ олдиларини ва Халил Султонга вақтинча аҳд қилганликларини айтдилар. Халил Султон бу аҳдномага ўз хатти ва муҳрини қўйиб, чопар орқали бош амирлар Шайх Нуриддин ва Шох Муликларга юборди. Улар эса бунини теъза Пир Муҳаммадга юборишга келишди. Бироқ қалб аскарлари Пир Муҳаммадга аҳд қилмайдилар ва Тошканддан юборилган чопарни Шох Мулик ва Шайх Нуриддинлар ҳатто 1405 йилнинг март ойида ҳам Бухорода ушлаб турдилар. Бу икки лашкарбошининг мақсади тизорқ-пойтахтни қўлга олиб, Халил Султон ва унинг аскарлари йўлини тўсиб қўйиш эди. Улар бу мақсадларнинг кейингисига эришишга муваффақ бўлдилар. Халил Султоннинг аскарлари Шохрухидан юқорироқда қайқилинган ясалган кўприк орқали Сирдарёдан ўтишлари мулкдорларнинг аскарлар уч қисмага бўлиниб ўтиши керак эди: илгор — амир Бурундўқ бошчилигида, қалб — Халил Султон бошчилигида, муаххар — Худодоли Хусайний бошчилигида. Амир Бурундўқ ўз одамлари билан кўприкдан ўтиб олганларидан сўнг Шох Мулик ва Шайх Нуриддинлар билан келишиб, кўприкни бузди. Худодоли Хусайний эса ўз одамлари билан бирга Халил Султондан ажралиб Очқ Паркент тарафга кетди.

Шу пайт Темур лашкарнинг содиқ қалби ҳеч қаршиликка учрамай Самарқанд томон борар эди. Оқсулотдан то Курчўқ довоғигага тўла ҳарбий тартиб билан юрилади — баронер Улуғбек билан бирга унинг отабети Шох Мулик бошчилигида, жавабгор Иброҳим Султон билан бирга Шайх Нуриддин бошчилигида борарди. Шу вақтдан то 1411 йилгача Шох Мулик Улуғбекнинг отабети ва ҳомиеси бўлади. Бу вақтда унга Темур триклигида юкланган янги йўқми, номаълум.

ШОҲ МАЛИК БИЛАН ШАЙХ НУРИД- ДИН шаҳар амирлари билан кенгашмай туриб, унинг остионасига қўшинларини келтиришга ботинмайдилар. Уша пайтда шаҳар Амрушўх билан Утрордан Темурнинг жасадини келтирган Хожа Юсуфлар эди. Шох Мулик доволда қўшиндан ажралди, шаҳарга қиринмайдилар, шаҳарни фақат валиаҳднинг шахсан ўзига топширачакларини айтдилар. Шох Мулик бу жавабни олгач Зарафшондан шимолдаги Алмобод қишлоғида турган лашкар ҳузурига қайтиб келди. Лашкарбошилар музокара йўли билан шаҳарга киришга яна бир бор уринадилар. Бу гал шаҳарга Шайх Нуриддин тайинланди. Шаҳар дарвозасига келиб, унинг бир ўзига киришга руҳсат беришларини сўради, лекин рад жавабни олади. Шундан сўнг амирлар шаҳарга Шохрухнинг ўғилларидан бошқа амирзодалар билан хонимларининга юборишга қарор қилдилар. Шох Мулик билан Шайх Нуриддин эса амирзодалар Улуғбек ва Иброҳим Султонни ўзалари билан бирга олиб Бухоро тарафга йўл оладилар. Ҳалил Султоннинг хазинасини, қурол-яроғлар ва Халил Султонга нисбатан хонлиқ қилган лашкар илгорининг амирларидан бири бўлиши Рустам Варлосни ҳам олиб кетдилар. Чунки унинг акаси Бухоро ҳоким бўлиб турган эди. Кейинги режа Бухорога етгач, Пир Муҳаммад ёни Шохрух билан қўшилиш эди.

5 март наврӯшанба кунин қўшин Алмободдан қўради. Шу кун Улуғбек Самарқандга қайтаган буниси ва мураббийли Сарой Мулк Хоним билан абадий видолашди.

«ҚИССА РАБҒУЗИЙ»МИ ҲАМ «ҚИССА РАБҒУЗИЙ»?

Маданий ҳаётимизда юз берган эътиборли ҳодисалардан бири «Қисса Рабғузӣ» асарининг босилиб чиқиши бўлди. Мен бу уари боқий ёдгорлигини нашрга тайёрлаб, кенг иш-тобонлар оммасига тақдим этганлари учун профессор Э. Фозилов, фан номдодлари — А. Юнусов, Ҳ. Дадабоев ҳамда «Ёзувчи» нашриёти ходимларига чукур миннатдорлик билдираман.

Ғалининг очиги, севишли газетамиз — «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» саҳифаларида шу китоб ҳақида мақола чиқишни кутаятган эдик. Мана, нихоят, ўтган йилнинг 3 июль кунин адиқ газетамизда «Кенг чиқардим тош қазиб...» мақоласи эълон қилинди. Мақоладан анча-мунча аниқликларини тушуниб олдик, десаю аниқлашмайман.

Буларни ёзишдан мақсадим фақат ноширларга раҳмат изор қилишдангина иборат эмас. Ўзини кириқтирган айрим муомилаларга жаваб топшиш ҳам қўлимга қалам олдим. Маълумки, 60-йиллар нашр этилган «Ўзбек шеърини аниқ толоғисининг II томида Рабғузӣ ва унинг мазкур асари ҳақида маълумот берилиб, асардан парчалар босилган. Унда асар номи «Қисса Рабғузӣ» кўришилди эди. Кейинлар ҳам асар номи худди шу шаклда бошқа манбаларда қўлланганини кўп марта кўзим тушган. Энди эса — «Қисса Рабғузӣ», «Менинг назаримда, ўша боқий китобнинг номи тизорққ эътиборга ва галат янграётганга ўшайди. «Қисса Рабғузӣ» ҳозирги замон тилимизда «Рабғузӣ қиссаси» ёки «Рабғузӣ қиссалари» дегани эмасми! Шундай экан, нега китобнинг номини ҳозирги ўзбек тилимизда «Рабғузӣ қиссалари» деб аташ мумкин эмас!

«Қисса Рабғузӣ» сўз бирикмаси, менинг фикримча, «Хикоса Саид Аҳмад», «Қисса Абдулла Ҳаққор», «Пахтаеси Ўзбекистон» каби ясалган бўлса, нотўғри ёзилган бўлади. «Қисса Рабғузӣ» сўз бирикмасидаги «Қисса» сўзи ҳозирги «қисса» маъносини англатганини, «си» — эгалик қўшимчасини!

Биз тилга олинган китобнинг номлини ҳақида мақола ўқиниш кистайми.

Андижон виллоят, Марҳамад тумани

Ботир ВАЛИХОНОВ, ўқитувчи

НОМИ НЕГА ИККИ ХИЛ?

АСЛИДА БУ МАҚТУБ-ГА берилган саволларга китоб ноширлари ёки тил тарихи мутахассиси жаваб берганида дуруст бўлар эди. Аммо шу асар бўйича илмий тадқиқот олиб бораётганини билганлари учун газета ходимлари жаваб ёзишни менга топширишди. Бу топшириқни Устоз газетамизнинг биздек ёшларга кўрсатаётган мураббийлик муруввати деб тушундим.

Ҳамкасбимиз Б. Валихоннинг саволларига қисқача қуйидаги жавабни бериш билан чекланасан қиламан деблардим: «Илгар бу китоб ҳақидаги ҳам «Қисса Рабғузӣ» деб нотўғри ёзилган бўлса, худди «Қисса Юсуф», «Қисса Жамшид» каби «Рабғузӣ ҳақида қисса» деган маънони ифода қилган «Қисса Рабғузӣ» сўзи бирикмасидаги «қисса» сўзи арабча «қисса» каломининг кўплик шакли бўлиб, «Рабғузӣ қиссалари» дегани. Китоб номи таржима қилмас керак, чунки муаллифнинг ўзи унга шундай от қўйган».

Бироқ боболаримиз: «Биров сендан бирор нарсани умид билан сўраса, жавабнинг жаваби босовол бўлсин», — деганлар. Биз ҳам ҳамкасбимизнинг саволларига кучимиз етганича жавабни босовол тарзида фикр билдиришга аҳд қилдик. Зора, бу жаваб ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиларига асқотиб қолса.

Чиндан ҳам, шу пайтгача Рабғузӣ қиссалари илмий манбааларда даърилқилганда икки хил, ҳатто уч хил қўрилишда номланмоқда. Бунинг боиси асар шу пайтгача тўлиқ нашр этилмаган ва ўрганилмаган эди. «Қисса Рабғузӣ»нинг энг ишпоқли — XV асрда қўрилган нусхасининг нашр этилиши икки хилликка барҳам берди.

Келинг, аввал қайси манбаларда «Қисса Рабғузӣ» тарзида ёзилгани ва бу қандай сабабга асосланганини кўриб ўтайлик.

«Қисса» сўзи араб тилидан форсий ҳамда туркий халқлар оғзаки ва ёзма нутқида ўтиб ўзлашган калима бўлиб, афсона, хикоса, саргузашт, ҳол-аҳвол баённи киб маъноларга қўлланади. «Қисса» сўзи билан боғлиқ иборалар туркий адабиётларида арабча ёни форсча қандай қўлланади. Асосан шундай қўлланади.

Маълумки, форс тилида аниқловчи билан аниқлан-

ки, номаълум адиблар томонидан қайта ишланган, 72 қисса ҳолига келтирилган пайгамбарлар туғисиданги иборатли асар эди. Чунки мазкур нусхаларда Рабғузӣ тили муллоққа сақланмаган, адибнинг 600 мисра шеъридан бир сатри ҳам учрамайдиган. Олимларнинг таъкидлашларича, асарни дастлаб «Қисса Рабғузӣ» деб атаган киши профессор Абдурауф Фитрат бўлган. Унинг 1928 йили босилган «Ўзбек адабиёти намуналари» китобида Рабғузӣ ва асарни ҳақида маълумот берилган, асардан парчалар келтирилган. Фитрат бу ёдгорлигини «Рабғузӣ асарини маъносиди тушуниш кераклигини кўзда тутиб «Қисса Рабғузӣ» деб атаган бўлиши мумкин.

Ушун, адабиётшунослар «Қисса Рабғузӣ» деб ўзлари ном қўйиб олган бўлсалар, тилшунослар қандай номлаганлар?

С. Е. Малов «Қадимги туркий ёзма ёдгорлиқлари» китобида асарни «Қисса Рабғузӣ» деб ишлатгани (323-бет). 1969 йили Ҳ. Мирзакаримов «Қисса Рабғузӣ»нинг морфологик хусусиятлари мавзусида номдодлик илмий иштини ёқлайди. (Олима қуйидаги манбадан фойдаланган: «Қисса Рабғузӣ». Ленинградское отделение института Народов Азии и Африки, инв. С-145.). Машхур турколог А. Накин ҳам «Қисса Рабғузӣ» деб ишлатади.

Нихоят, «Қисса Рабғузӣ» (1948 йили Копенгагенда босилган факсимилеси фотонусхаси асосида) ҳозирги ёзувинидаги таъбир қилиниб, нашр этилди. Мазкур нашр номи Рабғузӣ айтилиши ўн бир неча ўринда таъкидланган ибора асосида «Қисса Рабғузӣ» (Рабғузӣ қиссалари) деб сарлавҳаланади: «Энди санинг аиммангидан чинган, қаламунидан оққан, китобатма санинг, иборатма санинг бўлиб бизга «Қисса ул-анбиё» бўлса ўқимокча кераклик, ўрганмакча яроғлик бўлғай эрди, теб илтимос аниқли ишорат бўлди эрса... Эртанкига ўйнай, истаклига тебрай бўлсун теб «Қисса ар-Рабғузӣ» от бердимиз». Демак, адиб ўз асари бошқа «Қиссаул-анбиё»лардан фарқланиб турини учун «Қисса ар-Рабғузӣ» деб номлаганга қарор қилган.

Едгорлик хотимасида ёзилган шеърда ҳам китоб номига ишорани кўраман: «Олт, ахбор асли аниқ, ўзининг оти «Қисса», Бош-азоғига текур боқсанг туб ялаводин сўзи».

Яъни, «Бу китоб оит, ахборнинг шарҳидан иборат бўлиб, ўзининг оти «Қисса», бошдан охиригача боқсанг бугуналай пайгамбарлар ҳақида сўз боради».

Демак, бундан бунинг иборат номи «Қисса ар-Рабғузӣ» деб ёзилган ва ўшунга одатланганимиз «қисса» ёки «қисса» сўзи «қисса» сўзининг кўпликдиги кўриниши эканлигини ёдидида тутишимиз керак.

Адибнинг қаҳрамонлар ва тарихий шахслар ҳақида ёзилган достон ва афсоналар «Қисса Зулқарнайн», «Қисса Юсуф», «Қисса Аҳмадбек ва Юсуфбек», «Қисса Жамшид» тарзида номланган.

БАҲС ДАВОМ ЭТАДИ

Миллий мусиқа сабоғи, уни ўқитиш ва санъатга таълим этиш муаммолари ҳуусида кўндан бўён матбуот саҳифаларида қизғин баҳс-мунозаралар давом этиб келди. Бу мазму ҳафталигинида ҳам бир неча бор кўтарилган. Унда шу соҳанинг таъиниқ мутахассис-

ЯНА МИЛЛИЙ МУСИҚА САВОҒИ ҲАҚИДА

лари, бастакорлар, мусиқа мактаблари ўқитувчилари қатнашиб, миллий мусиқани ривожлантириш ҳақида ўз тақдирлари билан ўртаклашганлар. Бу масала бугунги кунда ҳам ниҳоят-да жиддий бўлиб турибди.

Мутасадди ташкилотларнинг раҳбарлари, мусиқа билим юртлари ўқитувчилари, мутахассислар ҳам аниқ бир хулосага келганлари йўқ. Баҳс эса давом этади... Шу муносабат билан Ўзбекистон Халқ таълими ва

азарлари эса йўқ даражада. Ўқитишнинг муҳим воситаси бўлиши боғча ва мактабларимизни миллий чолғу асбоблари билан таъминлаш ҳам муаммо бўлиб қолди. Бунга ахтиёж кучайиб бораётган бир даврда Тошкентдаги миллий чолғу асбоблари фабрикаси нафақат бу талабни қондирмайди, балки ҳозирда хом ашё етишмаслигидан деярлик ишдан тўхтаб қолди. Шу боис магазинларда чолғу асбоблари топиламайди, борларининг ҳам нархи балианд. Гапнинг очиги, фабрика чиқараётган чолғуларнинг сифати паст бўлиши билан бирга халқ чолғу асбобларининг асл товуш тебмларини бера олмайди. Уларнинг умри ҳам қисқа.

МУХБИР: — Дарвин ака, суҳбатга сизни жалб этмоқчиман. Маълумки, жумҳуриятимизда мусиқа сабоғини янада миллийлаштириш ва асл ҳолига қайтариш масаласида баҳслар давом этиб келатди. Сизнингча бу соҳанинг биринчи галда ҳал этилиши лозим бўлган муаммолари нималардан иборат?

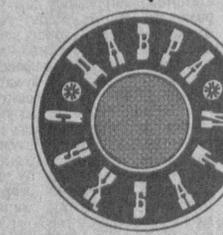
Д. ОМОНУЛЛАЕВ: — Муаммоларимиз кўп. Уларни бир суҳбатда, айниқса бир саволга жавоб давомиди баён этиш қийин. Бизнингча, улардан ҳал этилиши зарур бўлган энг долзарб муаммолар қуйидагилардир: биринчиси, мусиқа ва бадий таълим фанларига бўлган муносабатни замон талабига мувофиқлаштиришдан иборатдир. Бу масалада ижобий сийқилар бор. Республика халқ таълими вазирлиги томонидан бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, эстетик маданиятнинг марказида мусиқа ва бадий таълим турини ҳисобга олиниб, жумҳурият ўқув-методик марказида шундай бўлим таъсис этилди.

Турғунлик даврида Ўзбекистон педагогика фанлари илмий-тадқиқот институтида эстетик тарбия сектори ва «Ўқитувчи» нашриётида мусиқа адабиётлари тахририяти тугатилган эди. Натигада 12 йилдан бери дарслик ва

трофон ва магнитофон ҳамда чолғу асбобларисиз қандай ўтказиш мумкин? Шу сабабдан кўп ихтисосли мусиқа мутахассислари мактабга боришдан чўчидилар. Узоқ йиллардан бери бошланғич синфларда мусиқа ва тасвирий санъат дарсларини махсус таёйяргарликка эга бўлмаган гуруҳга ўқитувчиси олиб борар эди. Маданият даражасининг ўсатганлиги ва бошланғич таълимга бўлган талаб ошайтгани сари маазкур фанларни мутахассислар олиб бориши тақозо этилади. Сўнгги икки йил давомида жумҳурият президентининг фармониға биноан бошланғич синф ўқитувчиларининг ҳафталик иш соатлари 24 соатдан 20 соатга ва бу йилдан бошлаб 14 соатга туширилиши маазкур муаммони узай-кечил ҳал этилиши учун тула имкон яратди. Аммо афсуски, хали ҳам кўпчилик мактабларда мусиқа ва тасвирий санъат дарсларини ҳамон бошқа фан ўқитувчилари олиб бормоқдалар.

Иккинчи муаммо бизда оммавий мусиқа саводхонлигининг ниҳоятда пастлигидир. Буни ҳам биринчи навбатда мактаб муҳитида кўриш мумкин. Энг ачинарлики шундаки, кўпчилик мактабларда мусиқа таълими сифати мусиқа тўғрисидаги даражасига қараб баҳоланади. Бирор мактаб санъат кўришда ютуқ олгани, демак бу мактабда мусиқа таълими яхши. Аслида эса кўпчилик мактабларда турли мусиқа тўғрисидаги кўришдан олдин жонланиб, кўришдан сўнг яна сунади. Бизнингча, мактабда умимий мусиқий-бадий саводхонликни кўтаришнинг йўли — мусиқа ва тасвирий санъат ўқитувчиларини таёйярлаш иштини сон ва сифат жиҳатидан юксалтириш. Аслида ўқитувчи миллий маданиятимиз тарихи, тасвирий санъат ва мусиқанинг жанр ва мазмуни билан таниш бўлиши зарур. Ахир ривожланган мамлакатларда ҳар бир зийли расм чизади, бирор чолғу асбобига чалади, куйлайди, рақс тўшайди, санъат ҳақида фикр юрота олади. Бизнинг зийлиларимиз хали бу даражага етганлари йўқ.

Яна бир муаммо ўқитиш жараёнида болалар ва ўсмирлар учун мусиқа асарларининг ўта танқислигидир. Композиторларнинг кўпчилиги асосан қўшиқчи яратмоқдалар. Мавжуд қўшиқлар ҳам кўпроқ сийсий рўхта яратилган. Бугун эса барча ўқув мазмунини сийсатдан кўчқариш нўқтани назардан қайта кўриб чиқсак, унда болалар мусиқаси умуман «очлик»ка дучор бўлиши аниқ. Сюжетли ва тасвир-ифодали чолғу куйлар ва сахна

қўлланмалар нашр этилмади. Шу кунларда маазкур сектор ва тахририят қайта тикланди. Боғча, мактаб ва педагогика ўқув юртлари учун ўқув дастурлари, дарсликлар ва методик қўлланмалар яратилиш ва нашрини тезлаштириш иши бир оз жонланди. Аммо жойларда хали ҳам санъат фанларига муносабат кўчқармайдир. Бунга учта мисол келтирсак ни-фоя. Мусиқа ва тасвирий санъат дарслари кўп мактабларда хали ҳам «ўй» дарслар тарзида ўтилади. Кўпчилик мактабларда мусиқа фани учун махсус ўқув хоналари ажратилмаган. Ахир замонавий мусиқа дарсларини ақалли нота чизгани тортгани лоска, мусиқа тинглаш учун элек-

ДУСТИМ ғузучи Неъмат Амнинг бир воқеани айтиб берсам, у: «Она товуқ босиб чиқарган жуғаннинг инкубаторидан яна фарини шундан, у нимани чўқиласа ўша ерининг ўзида дарҳол тумшугини ариб олади...» деб тўзатиш кўрипти. Такроридан зарар йўқ. Бирок биз кўп нарсаларни қандай тасвир қилинган бўлса, ўйламай-немай айнан кўчириб олавердик. Ана шулардан бири — инкубатор бўлса керак. Фақат болалар етказиб берадиган инкубатор налф қилолмади, холос. Афсус қилмасак бўлади. Бунинг ҳам улдасидан чиққан эканмиз.

шани кўрасиз. «Зоти зурриёди» ноаниқ бу жуғалар юхюға ўхшаб дуч келган нарсаса ёпирилади. Орқанинға қарамай тити-питини чиқариб боравереди. Неъмат Амин айтмоқчи, «Ўзимизнинг жайдари» товуқ тузум босиб чиқарган жуға бу жиҳатдан анча «одобли», «маданият»роқ... Бу ҳоли кўриб ичингда во ажаб, деб қўйсан. Дарҳол хавлининг рус болалари тўда бўлиб олиб, айтади қўшиғи келди.

Нега менинг онам йўқ?
Нега менинг отам йўқ?
Нега менинг бобом йўқ?
Нега менинг момом йўқ?
Бу тўрт томонимиз қиола, дегани бўлса керак...
Биз эса улар ёшида:
Офтоб чиқди оламга
Югуриб бордим холамга.
Холам айтди ўтин тер,
Ўтин тердим бир кучоқ,
Нони бўлди ўн кучоқ,

ЭРКАЛАСАНГ ЭР БЎЛАДИ

деган қўшиқларни айтиб юраверган эканмиз...
Қанот чинарувчи, эркалатувчи бу қўшиқлар билан юқоридаги нукул «йў»дан иборат болалар ҳасратини бир ёнма-ён қўйиб кўришчи? Инкубатордан чиққан жуғаннинг бунга нима алоқаси бор, дерсиз? Шоир Турсун Иброҳимнинг бундан йигирма йил олдин ёзган шеъри бундай ақулла-нардир:

Қанотининг остига
Олди гуноҳдорини.
Ана шунинг учун ҳам ҳали мен айтган жуға нимани чўқиласа, орқасида кузатувчиси, терговчиси борлиги

учин тумшугини тозалаб турарди. Инкубаторни онам деб билганларини-чи?..
Ҳақиқатдан қочиб қутулмаймиш. Биз етолмасак ҳам у бизни охиқ-оқибат топиб олади. Тан олиш керак. Болаларимиз, (Ўзимизни қўларинг) давр инкубаторидан чиқинди: мактаб остонасига қадам қўйиши билан барчаси баравар бир қўшиқни куйлашди.

Чақмоқ каби қизил ранг
Кўксимдаги юлдузча...
«Юлдузча» деб аталган иш қўшиқсиз ҳаётини талсаввур қилишолмади. Сал каттароқ бўлгач, унга ўргатишди:

Ленин бобомлар,
Менинг бобомлар...
Ва:
Оқ пахта, ошоқ пахта
Биз сентагга ошоқ пахта...
Ҳиссиз, ҳаяжонсиз бу қўшиқлар сузалар неча йиллар куйга ўралаиб олиб, кичкинтойларимиз тилида айланди. «Биз бахтиёр пона» деб мажлис анжуманларда сахналарини тўлдириб туришлари-чи? Болаларимизга биз хоҳлаган қўшиқни айтириб, трамвай-троллейбусга ўхшаш шох ташлаб, бир чизинда юришни, янашани ўргатдик. Ҳақто яқин-яқингача радиодига «Пионер эрталиги» эшиттириш горн ва барабанининг жанговар шовини билан бошланарди.

дига лий қадам қўйиш, одам танниқдир.

фончилиқ мактабимни яхши ўтаганмиз. Ҳатто бу қанда даста-даста қўшиқлар мавжуд. Эркалатиш, эркалатиш оҳангини йўқотганмиз. Неварангиз тилидан:

Эй, қабулар сенди,
Қуларни тун-сийди,
Хевоқ ё Термиз еқли,

Йуллари гул-ғиёҳин,
Жамолнингга оройиш,
Камолнингга кушойиш!

МАНА, аста-секин ўз аслимизга қайтаелмиз. Ленин бутун ғузудимиз, қон-қонимизга буюлдикдан қайси куй, қўшиқ сингган барчамизга маълум-ку. Ундан бирданга қутулиш, сутта жайиб олгандек оппоқ бўлишимизга анча йил бор-ов.

Биз ҳозир болаларимиз нега бегош, нега ўз тилида қўшиқ айтишни билмайди, деб олиймиш. Шунда айтгим келди: «Хей бирорлар, инкубатор жуғалари билан она товуқ босиб чиқарган жуғаларини бир кузатгин. Тўри, иккаласини ҳам боқсанг, тушпа-тузук икки оёқли хўрозми: товуқми бўлади. Фақат бири дуч келган жойин пайҳон қилиб боради, иккинчиси она товуқ қаноти остида ўсади. Борди-ю, бу айтганларим аралашиб-қуралишиб ўсган бўлса-чи?..»

Биз қақолоқ туғилиши билан қулоғига азон айтириб, «Сенинг исми-шарфинг ушбу дақиқадан бошлаб булардур, ота-онанинг маза бу» деб қулоғини оманзим. Ана шу дақиқадан бошлаб қанчалонинг бегубор минсига аллақандай оҳанг, юрағига эса меҳр қуямиз. Қулоғи очилгани билан қулоғи битик бола орасида фарқ бўлса керак. Аввало ана шу азон айтириш билан бирга унинг қулоғига «Хой, бола-

бай, сен ота-онангга содиқ бўл, юрт эгаси бўл» деган ундовлар куйлади. Шунинг учун ҳам бири меҳр-оқибатли қўшиқ айтса, иккинчиси билганингиздек даъво, ҳасратга ўч бўлади.

Афсуски, биз не-не алғор-далғовларни бошдан кечирдик. Қулоғига азон айтилмай ўсган болаларимиз қанча. Бундан бир неча йил олдин маҳалла болалари тўпланиб олиб рўза куйлари кеңкурунлари рамазон айтишарди. У қўшиқларни унутиб бўладими? Топқирлиқни қаранг. Болалар ҳар бир хондон эгасининг табиятига мос термалар айтишарди:

Бу уйнинг орқасида ой қуринар.
Бу уйнинг эгаси-чи, бой қуринар...

Рамазон айтувчи болалар қайси хондон остонасида пайдо бўлишса, уй эгалари уларга ул-бул улашарди. Гоҳида бошқа холга ҳам дуч келинардик. Айниқса, болохонаси борлар, болалар энди қўшиғини бошлаши билан пойлаб туриб, нақд тепасидан бир челак сув куйлай юборишарди. Аммо бирорртаси уй эгасининг бу ҳазилдан хафа бўлмасди. Шундай хонадонлар ҳам бўлардики, бироррта бола унинг эшиги олдида рамазон айтмасди. Маҳалла-қўйдагилар ўша ҳовли ҳақида сўз кетса «э, қўйиш уларни, ҳовлисига рамазон овози кирмагач, неча пуллини одам бўларди» деб дарров баҳосини бериб қўйишарди. Рамазон айтин билан болалар парвар одамларни ҳам биллиб олардик. Ота-оналар боласини рамазон айтувчилар сафига қўйганидан хурсанд эди.

Бунақа қўшиқ термалар бундан уч-тўрт йил олдин айтилмай қолди. Суриштирсам, маҳалла фаоли тегишли жойдан диний қўшиқларни айтиришмасликка топшириб олган экан.

Рамазон айтини бу тўғиланиб олиб садақа сураш эмас. Аксинча, бирлашиб, матлум оҳанглари билан тўйиниш, қувноқлик, энг муҳими, халқ огаки ижо-

Хаса дўд-дўд қиллшти,
Бувиқоним келлшти.
— Мен очаман эшикин,
— Тез очаман эшикин,
— деган эркалатимиз эшитиш қанчалик роҳат. Шундан билса бўладики, қўшиқларимизда эркалатиш, эркалатиш билан бирга йидириш, қўнғил олиш санъати ҳам ўта кучли.

Мен уч-тўрт йил олдин кичик бир шеть ёзган эдим. Кейинроқ у қўшиқ бўлиб кетди. Мана унинг бошланishi:

Дадам юзга кирсинлар,
Ойим юзга кирсинлар,
Бизлар юзга кирганда
Энимизда турсинлар...

Болалардан кўра бу ният ота-оналарга ёқиб қолди. Кузатганим шу бўлдики, эркалатиш санъати аста-секин бизни тарк этаётган экан. Ота-боболаримиз, молларимиздан қолган бу санъатини кўчқариш, гуллатиш фасли келди. Бекорга айтишмайди-да:

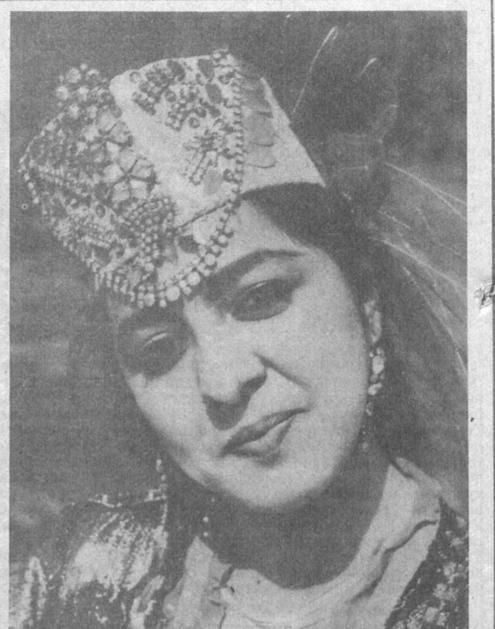
Эркалатсанг, эр бўлади,
Йўқса, қаро эр бўлади.
БОЛАЛАР ҚАЛБИГА

булган уч-тўрт йил олдин айтилмай қолди. Суриштирсам, маҳалла фаоли тегишли жойдан диний қўшиқларни айтиришмасликка топшириб олган экан.

Рамазон айтини бу тўғиланиб олиб садақа сураш эмас. Аксинча, бирлашиб, матлум оҳанглари билан тўйиниш, қувноқлик, энг муҳими, халқ огаки ижо-

Эй, зулфи дил каманди,
Эй, лаби умр қанди,
Эй, ишқиди эл банди,

Хўқанди, Самарқанди,
Жамолнингга оройиш,
Камолнингга кушойиш!

учин дастурлар, дарсликлар ва ўқув-методик қўлланмалар тўла нашр этилди. Юқорида айтилганидек, 80-йиллар бошида «Ўқитувчи» нашриётидаги мусиқа адабиётлари редакцияси тугатилди. Маориф ахтиёжидидаги мусиқий ўқув адабиётлари Гафур Гулом номидаги нашриёт-мағбаа бирлашмаси ихтиёрига ўтказилди. Аммо бу нашриёт етарли ишлаб чиқариш кучига эга эмаслиги, қороз етишмаслиги туфайли бу соҳадиги ишларимиз оқсаб қолди.

Яна бир иллат бор. Дарсликлар билан бирга 1—2-синфларда тинглаш ва куйлашга мўлжалланган ўқув грампластинкаларини ҳам 1992 йилдан чиқаришга режалаштирилган эди. Буларни Мулла-тўйчи Тошмухамедов номидаги грампластинкалар заводига буюртма бериш учун, аввало илтифат халқ таълими бошқармалари ва педагогика ўқув юртларидан буюртмалар олишимиз лозим эди. Минг афсуски, юборилган хатларимизга ҳамон жавоблар келган йўқ. Ҳозир бу ишимиз режалдан тушиб хавфни остида турибди. Бу маҳаллий раҳбарларнинг мусиқа маданияти ва маорифига бўлган эътиборсизлигининг неботи эмасми?

Педагогика ўқув юртлари учун назарда тутилган жумҳурият ўқув-методик маркази томонидан 500 дан 1000 нухсагача 25 номланган дастур, методик қўлланмалар, тасвирномалар ва нота тўпламлари чиқарилади. Бу тажрибдан янада жонлантираётимиз. Бундан ташқари Ўзбекистон тасвирий санъат уюшмаси орқали ҳам нота адабиётларини нашр этишни бошладик.

Д. ОМОНУЛЛАЕВ: — Оммавий мусиқа сабоғининг пойдевори болалар боғчаларида вуқудга келтирилади. Бу соҳада ҳам қилдиган ишларимиз кўп. Ўзбекистонда мактабга бадий тарбия тарихида атиги иккита ўқув қўлланмаси — «Кичкинтойлар мусикаси» (1952 й.) ва «Болалар боғчасида мусиқа» (1980 й.) китоблари нашр этилган, холос. Бу қўлланмалар алданачон назифасини бажариб бўлган. Шу боис Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги янги дастур ва ўқув қўлланмаларини яратиш учун муаллим-тадқиқотчилар гуруҳини тўзди. Аммо бу масала ижобий ҳал этилган тақдирда ҳам мактабга-ча ёндаги болаларни тўла-тўқис бадий тарбияга жалб этиш қийин кечади. Сабаби бугунги кунда болалар боғчаларида атиги 38,5 фоз болаларимиз жалб этилган. Қолган 61,5 фоз болалар билан ким шугулланади? Ана шу сабаб мактабга олинган ва боғчадан келган биринчи синф болалари ўртасида умимий билим, малака ва бадий санъатдаги тафовут кучайиб кетмоқда.

Бизнингча, бу муаммони болалар боғчалари қошида 5—6 ёшли болалар учун махсус курслар очиб, унда нўф ўстириш, ҳисоб табиятшўнослиқ, одоб-ахлоқ, мусиқа, расм ва жисмоний тарбиядан ҳафталида 2—3 марта таътиқлотлар ўтказиш билан ҳал этиш бўлади.

МУХБИР: — Мусиқа таълими ривожлантиришда назарий ва амалиётни янада мустақамлаш ва мусиқа муаллимларига доимий методик ёрдам кўрсатишни яхшилаш учун қандай чора-

лар кўриш лозим?
Д. ОМОНУЛЛАЕВ: — Аввало, Ўзбекистон мусиқа муаллимлари ижодий уюшмасини таъсис этишни тезлаштириш ва уни тасвирий санъат муаллимлари уюшмаси билан бирлаштириб, илмий-тадқиқот институти мусиқий-бадий таълим бўлими ходимлари ҳамкорлигида жумҳурият бадий таълим илмий-методик марказини тузиш лозим. Унга қўзага кўринган тажрибали ўқитувчилар ва фан номзодлари ҳам жалб этилади, албатта. Унинг таркибида тегишли лабораториялар барпо этилиши, ўзининг нашр ҳўқуқиға эга бўлиши ва бадий таълим бўйича ўз ойнамасини чиқаришга ҳам қодир бўлиши керак. Шундай методик марказ қардош Озарбойжонда бор, унда 28 ходимдан иборат 4 та лаборатория амал қилмоқда.

Бизнинг ҳисоб-китобларимизга қараганда, агар марказ тузилса, 200 номланганга яқин дастурлар, дарсликлар, ўқув-методик қўлланмалар, кўргазмалар, қўроллар, диапозитивлар, диафильм ва ўқув фильмлари, фонохрестоматиялар ва бошқаларни ишлаб чиқиш лозим бўлади. Фақат шунданга бадий таълимнинг тўлиқ мазмуни, ўқитиш методикаси ва ягона миллий тизимни яратишга муваффақ бўлишимиз мумкин. «Санъат» нашриёти очил ва шу билан бирга яратилган илмий-методик марказ томонидан муаллимлар учун етарли даражада методик тасвирлар ва қўлланмалар нашрини йўлга қўйиш, илгор тажрибаларни ўрганиб, йиши ишларини йўлга қўйишимиз лозим.

Суҳбатдош: А. ЖўРАЕВ

ҚИШЛОҚ ШЕЪРЛАРИ

Зиё Кўкалп — буюк турк мутафаккири, шоири ва файласуфи. У қисқа ҳаёти давомида (1875—1924) қўллаган тарихий, фалсафий, шеърӣ асарларнинг миллат бўлиб қувватланишида, мустабидликка...

қарши курашида, кучли бир давлат курашида катта маънавий йул бўлди. Унинг «Туркчилик асослари» китоби бутун дунё тилларига таржима қилинган. Бу китобнинг ўзбекчада шоир Муҳаммад Солиқ тайёрлаган нусхаси бор, баъ...

зи парчалар «Эрк», «Туркистон» газетларида босилган, афсуски, тўла нашр этилгани йўқ. Шеърӣ асарларидан машҳур «Эргенек» дostonи «Гулхан»да (1990 йил, 7-сон) ларнинг асосини ташкил эта...

Зиё КўКАЛП 1. Р У ЗА

Нафсимизнинг яхши-ёмон ами билан яшаркан, Йилда бир бор сен келурсан бизни яширди этмоққа, Қиршаримиз кўнглимизга қарши яхқод этмоққа.

Неча кунлар бу курашда дил чинқиб, жўшаркан, Ҳар оғирлик енгиллашар, нафсинг енгиб қўямиз, Емонлиқдан ахшиликнинг яхшилигини туямиз.

Очликка ва сувсизликка қандай олган инсонлар Сабр билан нафсидан истакларни таяжак, Хайлға тизгин солиб, қаноатни суяжак.

Шунда кибр, тама каби бир маънавий тўфонлар Қоядан ҳам маҳкам бўлган у тиннатга чанг солмас, Ортиқ виждон жаннатга бўлмас оёқ босолмас.

2. А З О Н

Бу шундайин овоз, бутун жаҳонни Уйғотган ва Ҳақ йўлини танитган. Яхши қилган неча-неча ёмонни. Дил поклаиб, манамалликни унутган.

Азон — фармон эрур ҳар бир одамга, «Оллоҳни сев! Яхшиликни сев!» — деган, Шаҳру қишлоқ, ичра ҳар уй, ҳар томга Эшитилди, ҳар кўнглида янграган.

Ҳар кун бу сас билан беш бор ҳайқирай, Инсонларни тўғри йўлга қақирай, Асримизнинг нури бўлиб порлар у.

Ўқиларкан азон, билғай ҳар инсон Жаброндир келган; Ўллоҳ озиндан Бутун Ислому умматини чорлар у.

3. Н А М О З

Намоз недур? Одоб билан Ҳузурда юкуниб, Бизни йўқдан яратганга кўнглимизни очмоқдир, Бу дунёнинг чирини, ирган ишлардан чекиниб, Бир лаҳзага Аршга учмоқ, жаҳаннамдан қочмоқдир.

Инсон асли бир маҳлуддир, уни малак айлаган Жаноиб Ҳақ кўрқувсидир, Оллоҳ ишқи, фармони. Инсон беш вақт намоз ўқиб, илоҳий бир ҳис билан Емонлиқдан нафратланар, яхшилик истар жони.

Одамларни асрлардан бери этган тарбия, Не-не ўхлог виждонларни уйғонтирган намоздир, Уни Жананга йўлбошчиси, деб атасан ҳам оздир.

Қалб қайғудан қийалмас гар, пармаланса гар мия, Инки рақат намоз ўқиб, ятулламиз захматдан, Дилга роҳат шабадас эса боллар Жаннатдан.

4. ЗАКОТ

Битта ишчан, эсли одам аллақанча пул топар. Бир жиҳаддан, бор пул унинг меҳнатининг бадали. Аммо, асли, у пул бутун халқнинг моли саналар, Чунки барча инсонларнинг бордир унда амали.

Бир хунарманд ускунаси, хом моддаси бўлмаса, Бирор нарсга қила олмас, ниятга етолмас. Бир соғувчи дўконига харидорлар келмаса, Мол-матоси турган ерда қолиб, чирир, сотолмас.

Миллат недур? Миллат ҳам бир ёрдамлашма ширрати, Бу ширкатда ҳар инсоннинг меҳнати бор, раъйи бор, Бой муқдда йўқсуларнинг улushi бор, пайи бор.

Эй, бахтли зот, демам сенга, совур молу давлатнинг, У ҳақингдир; фақат ҳар йил қирқдан бирин закот бер, Муҳтожларга ҳиссасин бер — У элнинг қанот бери!

5. БАЙРАМ

Байрам! Бутун Исломлиқни севиштирган бир кунда, Ҳали шафақ очилмасдан элини кўрай деб чиқдим. Кўтлайин деб сизларни бу умумий тўй-туғунда, Кўзим юкиб, ҳаёлимда бир дам сизга йўлиқдим...

Бутун бутун ер юзиде яйрар муслим ҳар кўнгли, Бир хил ҳис-ла қувончларини бир-бирига қўшарлар. Муштарак бир сурур билан руҳлар учар бир енгил, Бир чолғунинг торларидеяй бир пардада жўшарлар.

Ҳар бириси қаройларда яшаб юрган ҳар инсон Бу кулларда маршон бўлур, бари жондан бирлашар, Кўнглиларда м е н л и к к е т и б, б и з л и к ҳ и с с и е р л а ш а р.

Эй, шонли кун! Муқаддас деб билар сени ҳар виждон, Сен, инсонлик қардошлиқдир, деа олган улғу кун, Исломият ҳар йил сен-ла бўла олсин бир бутун!

Диёрбакр, 1908 йил. Туркчадан Тоҳир ҚАҲҚОР таржимаси

МАДАНИЯТ ВА УМУМИНСОНИЯ ҚАДРИЯТЛАР ХАЛҚ АКАДЕМИЯСИ ЎЗБЕКИСТОН ТЕАТР АРБОБЛАРИ УЮШМАСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВАЗИРЛИГИ 1992 ЙИЛ 26 МАРТДАН 4 АПРЕЛГАЧА «НАВРУЗ-92»

Ўзбекистон, Туркманистон, Қирғизистон, Қозоғистон, Тожикистон ТЕАТРЛАРИ АНЖУМАНИ ЎТҚАЗИЛАДИ АНЖУМАНДА

«Ахорун» театри (Тожикистон) «ИҲҚОЛГАН ЮСУФ ХОНОНГА ҚАЙТАДИ» Туркманистон Давлат ёшлар тажриба театри «ДАЛИ ДУМБИЛ»

Лоҳутий номидаги Тожикистон Академик драма театри «ЧОЛИНИНГ ЭРТАКЛАРИ»

М. Аvezов номидаги Қозоғистон Академик драма театри «АСРГА ТАТИГУЛИК КҮН»

А. Ҳидоят номидаги Ўзбек Давлат драма театри «ИСКАНДАР»

Қирғизистон Академик драма театри «АЙКУЛ МАНАС»

(«Ажойиб Манас») Ю. Шакаржонов номидаги Фарғона вилоят мусиқали драма ва комедия театри «ТОШКЕНТГА САЕҲАТ»

ТАНЛОВ СПЕКТАКЛАРИ НАМОНИШ ЭТИЛАДИ. Танлов спектакллари ҳар кун соат 18.00 да Ҳамза номидаги, Муқимий номидаги ва Аброр Ҳидоят номидаги театр биноларида қўйилади.

«Наврўз-92» Анжумани раҳбарияти — Ҳамза кўчаси, 51-уй. Маълумотлар олиш учун телефон: 33-41-85.

«БИЗНИ МИРЗО БОБУР, МИРЗО ГОЛИБЛАР БИРЛАШТИРИБ ТУРИБДИ»

Бир неча кун давомида жумҳуриятимиз матбуоти, радио ва телевидениеси орқали берилган хабарлардан маълумки, Покистоннинг савдо тижорат фирмаси ҳамда «Ўзбекистон ҳаво йўллари» Бошқармаси раҳбариятининг савий-ҳаракати билан Тошкент — Карочи, Карочи — Тошкент маршрутга тайёрлар қатновий йўлга қўйилди ва сиров рейслари уча бошладилар.

Мана, ниҳоят яқинда биринчи покистонлик меҳмонлар Тошкент аэропортига учиб келиб, Ўзбек заминига қадам қўйдилар. Улар асосан бир юз ўттиз кишидан иборат бўлиб, йirik давлат ва жамоат арбоблари, ёзувчи журналистлар, тижорат қилувчилардан иборат эдилар. Меҳмонлар пойтахт жамоатчилиги томонидан шоду-хуррамлик билан кутиб олинди.

Улар Ўзбекистонимизда бир неча кун меҳмон бўлиб, диққатга сазовор жойлар билан, халқимиз турмуши билан яқиндан танишдилар. Самарқанд, Бухоро каби кўча-на шаҳарларимизни зиёрат қилдилар.

Айниқса Тошкент шаҳрининг энг йirik ва файзли гўшаларидан бўлиши Мирзо Галиб, Ал-Беруний, Аъзам Иброҳим номдаги маҳалла жамоатчилиги билан бўлган учрашув меҳмонларда катта таассурот қолдирди.

Уч маҳалла ақли аэропортига чиқиб, Самарқанд сафаридан қайтган покистонлик бирорларнинг карнай-сурнай, чилдирлар са, долари остида кутиб олдилар. Аэропорт майдонининг ўзиде йўн-қулгу бошлабди келди.

Сўнгра миршабларнинг фахрий кузатувида меҳмонлар тушган машиналар уч маҳалланинг янги барпо этилган марказий гузар томон йўлга тушди. У

ерда, асли ўзбек фарзанди, Покистон — Ҳиндистон халқларининг классик шоири даражасига кўтарилган Голиб номида масжид-мадраса бунёд этилмоқда. Ушбу хайрли иш Покистон «Табани» тижорат фирмаси, Моваро-уннаҳр диний бошқармаси (шахсан Муҳаммад Солиқ Муҳаммад Юсуф муфти ҳазратлари) ҳамда Саудия Арабистонда истиқомат қилган элчилик вакилларининг ёрдамлари қўлаверса, саҳovatпеша ўз фуқароларимизнинг кўнглиларидан чиқибди, бераётган маблағлари ҳисобига амалга ошириладиганлигини аввал хабар қилиб ўтганимиз.

Меҳмонлар Голиб масжид-мадраса қурилишини қизиқиб кўрадан кеирдилар ва ушбу хайрли ишга қисман ўз хиссаларини қўшдилар. Кейин маҳалла қариялари, покистонлик меҳмонлар хуфтон номозини бир-галликда ўқидилар.

Қарийб икки юз эллик киши учун тайёрланган ифторлик дастурхони устида халқларимиз ўртасидаги дўстлик, қардошлиқ узоқ ўтмишга бориб тақалиши, анча муддат узилб қолган бу қардошлиқ ришталарини қайта тиклаш, маданий-иқтисодий алоқаларини янада ривожлантириш зарурлиги хусусида қизиқарли суҳбат бўлиб ўтди.

Ҳар қанқоқ хайри ишининг бир сабабчиси бўлади — деди «Табани» фирмасининг Тошкентдаги ваколатхонаси бошлиғи, кўзга кўринган Покистон журналисти ва адиби Муҳаммад Аббос Хон, — уларни биринчи йўл бошловчилар деб ҳам аташди. Мен ҳеч иккинлай, Ўзбекистон — Покистон халқлари орасида дўстлик, тижорат, маданий алоқаларини болғовчи биринчи сўмоқни очган Бош директор Ёқуб Табани жа...

лиқни, ишончини мустаҳкам-ладилган, бир-бирига ёрдам-қўлини чўздилган энг инсоний таомиллардан бири бўлмоғи керак деб тушуна-миз... Бунинг кичик бир бў-лагини ушбу Голиб номида Ал-Беруний, Аъзам Ибро-ҳим номидаги маҳалла ақ-ли томонидан амалга оши-риладиган хайрли ишлар мисолида кўриб турибмиз.

Шундан сўнг Ёқуб Табани сўз олди: « — Жаноблар, гапнинг тўғ-риси Аббос Хон Ўзбекча, русча гапиргани учун, у нима деганини мен яхши ан-глаб ололмадим. Лекин ўз-бекча сўзларнинг мазмуни-дан шуну тушунидим-ки, у мени мақтаганга ўхшайди. Тўғриси, ҳали мақтовга ло-йиқ шў қилганларимиз йўқ; ҳа, ваколатхонамиз Тошкент-да. Бутун ўрта Осиё жум-ҳуриятлари Тожикистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Туркманистон, Озарбойжон билан ҳам қўллаб-қувватла-риш шартномалар асоси-да тижорат ишларини амал-га оширишимиз... Лекин доим қалбимиз мана шу ерда — Ўзбекистонда! Чунки менинг ҳам, шу ерда ўтирганлар-нинг ҳам қон томирларида буюк боболар Заҳриддин Бобур, Мирзо Асадуллоҳон Голибларнинг қони уриб ту-рибди. Яъни бизларни Мир-зо Бобур, Мирзо Галиблар би-рлаштириб турибди, улар-нинг руҳи қўллаб-қувватла-моқда. Бу ришталорлик ра-ҳна солувчи ҳеч қандай куч йўқ, энди, Бизнинг ота-боболаримиз қадим-қадим-дан савдо-тижоратда, ўзаро маданий алоқалар бобида қарвонбошлиқ қилиб кел-ганлар, қиз олиб, қиз бер-ганлар. Шунинг учун биз тижорат — деганда қандай қилиб бўлмасин, фойда ор-тириб олиш деган ҳаёдан йироқмиз. Савдо-тижорат халқлар ўртасидаги дўст-

ликни, ишончини мустаҳкам-ладилган, бир-бирига ёрдам-қўлини чўздилган энг инсоний таомиллардан бири бўлмоғи керак деб тушуна-миз... Бунинг кичик бир бў-лагини ушбу Голиб номида Ал-Беруний, Аъзам Ибро-ҳим номидаги маҳалла ақ-ли томонидан амалга оши-риладиган хайрли ишлар мисолида кўриб турибмиз.

Шундан сўнг Ёқуб Табани сўз олди: « — Жаноблар, гапнинг тўғ-риси Аббос Хон Ўзбекча, русча гапиргани учун, у нима деганини мен яхши ан-глаб ололмадим. Лекин ўз-бекча сўзларнинг мазмуни-дан шуну тушунидим-ки, у мени мақтаганга ўхшайди. Тўғриси, ҳали мақтовга ло-йиқ шў қилганларимиз йўқ; ҳа, ваколатхонамиз Тошкент-да. Бутун ўрта Осиё жум-ҳуриятлари Тожикистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Туркманистон, Озарбойжон билан ҳам қўллаб-қувватла-риш шартномалар асоси-да тижорат ишларини амал-га оширишимиз... Лекин доим қалбимиз мана шу ерда — Ўзбекистонда! Чунки менинг ҳам, шу ерда ўтирганлар-нинг ҳам қон томирларида буюк боболар Заҳриддин Бобур, Мирзо Асадуллоҳон Голибларнинг қони уриб ту-рибди. Яъни бизларни Мир-зо Бобур, Мирзо Галиблар би-рлаштириб турибди, улар-нинг руҳи қўллаб-қувватла-моқда. Бу ришталорлик ра-ҳна солувчи ҳеч қандай куч йўқ, энди, Бизнинг ота-боболаримиз қадим-қадим-дан савдо-тижоратда, ўзаро маданий алоқалар бобида қарвонбошлиқ қилиб кел-ганлар, қиз олиб, қиз бер-ганлар. Шунинг учун биз тижорат — деганда қандай қилиб бўлмасин, фойда ор-тириб олиш деган ҳаёдан йироқмиз. Савдо-тижорат халқлар ўртасидаги дўст-

ХАЛҚАРО ТАНЛОВ ЯКУНЛАРИ

Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмаси Тарғибот маркази танлов ҳайъати 1991 йил учун халқаро мукофотларни қуйдагича тақсимлади:

КОШГАРИИ МУКОФОТИ

- 1. Ойдин МАМЕДОВАга, марҳум (Озарбойжон) «Сўзимиз эшитилгунча» китоби учун. Боку, «Ёзувчи», 1988 йил.
2. Рауф ПАРФИГА (Ўзбекистон) 1991 йили «Ешлик» ойномаси ва «Эрк» газетига босилган туркум шеърлари учун.
3. Насимхон РАҲМОНОВГА (Ўзбекистон) «Қадимий ҳикमतлар», «Кўҳна битиктошлар», «Битиклар оламида» китоблари учун.

ЯССАВИИ МУКОФОТИ

- 1. Алихонтура СУФУНИГА, марҳум (Ўзбекистон) «Тарихи Муҳаммадий» китоби ва тасаввуф йўлидаги бошқа асарлари учун.
2. Иброҳим ҲАҚҚУЛГА (Ўзбекистон) «Тасавуф ва шеърят» китоби ҳамда Яссавий ва Боқиргоний китобларини нашрга тайёрлагани учун.
3. Бахтиёр ХОЛХУЖАЕВГА (Ўзбекистон) ҳофиз, Яссавий матни асосидаги қўшиқлар туркуми учун.

ЧЎПОН МУКОФОТИ

- 1. Боймирза ҲАНИТГА (Олмония) «Туркистон Россия ва Чин ўртасида» китоби учун.
2. Аҳад АНДИЖОНГА (Туркия) жаҳон матбуотида босилган Туркистон ва Орол денгизи ҳақидаги туркум мақолалари учун.
3. Мамадали МАҲМУДОВ (Эврий Турон)га (Ўзбекистон) «Улмас қоялар» («Бу тоғлар, улғу тоғлар») романи учун.

ЎЗБЕКISTON ЁЗУВЧИЛАРИ УЮШМАСИ ТАРҒИВОТ МАРКАЗИ БОШҚОНИ ТУРА МИРЗО ШАРҲИ

1991 йил юмҳуриятимиз тарихида ўчмас из қолдирди. Жумҳуриятимиз ўз мустақиллигини эълон қилди. Мустақиллик давроси учун юртимизда ва хорижий улкларда жон куйдирган суюмли арбобларимиз заҳмат хали кўп қадрланмак!

Боймирза Ҳанит ва Аҳад Андижон Туркистон ақлининг арз-доира Московдан нарига ўтмай турган пайтда бу халқнинг имодини қўйлардан қўйларга етказиб, аждодларимиз руҳини шод айтадилар.

«Советская этнология» журналининг бош муҳаррири, Озарбойжон халқ депутаты, йirik олим Ойдин Мамедов эса дунё турлари учун кўп ўлмас ишлар қилди. Утган йили Амир Темур қадимоси Қорабоғда ўққа учди. Буюк байрамимиз «Наврўз» арафасида танлов натоқаларини эълон қилар эканмиз, мустақиллиқнинг буюк савдатидан бизни ҳеч ким айирмасин, эрк байроғини маҳкам тутганларини аждодларимизнинг руҳи қўлласин, деймиз. Омни!

1992 йил танлов учун асар қабул қилиш 1993 йилнинг 31 январигача давом этади.

ҚИРҒИЗ ТИЛИДА

Атоқли ёзувчи Комил Яшиннинг бутун жониде Ҳамза Халқимизда Ниёзийнинг адабий меросини ўрганиш ва тиклаш, шунингдек унинг курашини инсон ва жидорат сифатидаги образини яратишга бағишланган. Ўзбек китобхонлари унинг Амин Умарий билан ҳамкорликда ёзган «Ҳамза» пьесасидан тортиб, опера либреттоси, кинофильм сценарийларига қадар барча асарларини яхши билдилар. Яқинда Комил Яшин қаламга мансуб «Ҳамза» романи қардosh кирғиз тилида нашр этилди.

Романи таниқли кирғиз таржимони Булдурсун Абдукаримов ўйрган. Асарнинг биринчи қислидаги шеърларини Г. Мамеов, иккинчи қислидаги шеърларини эса Э. Эрматов кирғиз тилига таржимона қилган. Китоб расмом Е. Сузревский ишлаган расмлар билан безатилган.

Ушбу асарнинг таржимона этилишида машҳур кирғиз эдилми, Ўзбек адабиётининг улкан дўсти Чингиз Айтматов ташаббускор бўлди. Икки қардош халқлар ўртасидаги адабий алоқаларини ривожлантиришга катта ҳисса қўшиб келадиган жидорат бу романининг кирғиз тилига ўғирлишини улар ўртасидаги ҳаётий ва адабий ришталарнинг мустаҳкамланишига хизमत қилди, деб билган ва ана шу

ЭЛИМГА ТУҲФАЛАРИМИ

КЕЧКИ ПАЙТ телефон кўнгириги босиб жияриглади. Дастакни олсам, Мадина Мунаваарадан келиб дорулфунунда ўқитган Фарҳоджондан, агар илоҳий бўлса бир кўришса, деди симнинг нарёғида турган овоз. Рози бўдим. Учрашдик. Фарҳоджон жуда ақли расо, камтар, билимдон йигит экан.

Фарҳоджоннинг боболари — Абдурашид Чустий ва Муҳиддин домла 30-йилларнинг талатўида ватандан чиқиб кетишга мажбур бўлган эканалар. Абдурашид Чустий ҳам, Муҳиддин домла ҳам эзилган одам ўтган эканалар. Зиёлилар, илми бор кишилар эса малаумки, совет — партия сиёсатини доимий қатголларга учраган. Октябрь инқилобининг дастлабки йилларидаёқ большевиклар партияси Марказий Комитетига динга қарши комиссия тузилгани ҳам шундан далолат бериб турибди. «Динга қарши кураш — социализм учун курашдир» деган шior олға сурилди.

Туркистон бағрини ана шундай шiorлар, алдовлар яра қилди. Дин-иймонли кишиларнинг Ватани ташлаб чиқиб кетишдан бошқа чора-тадбирларни қолмади. Ватанда туриб дин-иймон-

сиз яшаганда кўра, мухожирликда дин-иймон билан яшашни афзал кўрдилар. Уларнинг ватандари дин-иймон бўлди. Абдурашид Чустий ҳамда Муҳиддин домла ўз фарзандлари Бурхониддин ҳамда Розияхонларини ҳам шундай дину йимонли бўлишига, узоқдан бўлса ҳам доимо ватанини севиши, имони бўлган пайтдаёқ ватанга қайтиш руҳида тарбияладилар. Бутун Бурхониддин ана билан Розияхон аялар Мадина Мунаваара шаҳрида ўн етти фарзандини тарбияламоқдалар.

— Оқламазда ватанга биринчи бўлиб келишни Аллоҳ менга насиб этди, — дейди Фарҳоджон. — Мен аввал

сайдёқ сифатида Ватанга келдим. Ватан мени мафтун этди. Кетиб муҳадатини чўзишга тўғри келди. Отамиз бизни ватанга бориш имконияти бўлиши биланқон у ёққа бориб, муқим туриб қолганини ҳар сафар тайинлар эдилар. Ҳозирча менда шундай имконият бўлиб турибди. Фарғона давлат дорулфунунининг қалқор иқтисодий алоқалар факультетига ўқишга киришга муяссар бўдим. Бунда менга дорулфунунининг собиқ ректори аjoyиб инсон, иқтидорли олим Муҳаммаднинг Қорабев катта ёрдам бердилар. Тошкентга келишимдан мақсад, Ўзбекистон фуқароларини қабул қилмоқчиман. Республика олий кенгашининг йилинда «Чет элларда яшайётган ватандошлар» ҳақида қабул қилган қарори биз мухожирларнинг ўқис кўнглиларимизни ўстирди. Мен фурсатдан фойдаланиб отамиз Бурхониддин Муҳиддин ўғлининг ўз ватандошларига айтиб қўйишини омонат қилган сўзларини газетангиз орқали бидиришини лозим деб биламан: «Азиз ватандошлар, Биз мажбуран ватандан жудоликда бўлдик. Мухожирликда турганим, мухожирликда ўқидим, тарбия топдим. Лекин бутун фикру эдимиз ватанда, эл-

дошларимизда бўлди. Икки оиладан, тақдир тақозоси билан инкалаларининг ҳам исмлири Розияхондурким, улар ўртасида ўн етти фарзанд ўстирмоқдамиз. Шу кунларда фикру эдимиз битта: биз ватандан узоқда, унинг фироқи билан яшаб келмоқдамиз. Бу фироқни фарзандларимиз кўрмасинлар. Бутун ўзга юртиларда мухожирликда юрган ватандошларимиз Ўзбекистонга қўйларидан келган ёрдамни кўрсатмоққа шай турурлар. Мамлакатлар ўртасидаги алоқалар ривожланса, борди-келдилар қўлайса, худо ҳофиз, биз ҳам қайтамиз. Унчага биз ўзимизнинг ўн етти нафар фарзандларимизни тарбиялаб, ўқитиб, ўзбек элимизга туҳфалар қилишга келишимди. Иншооллоҳ, уларнинг ҳар бири волга етган, балки ундан ҳам олдинроқ Ўзбекистон фуқаролари бўлгусидир. Сизларга шу сўзларимни етказувчи ўғлимиз Фарҳоджон улар орасида қалдирғочидир».

ЎЙЛАМИЗКИ, Бурхониддин ақанинг бу сўзлари эдимиз, ҳукумат раҳбарлари томонидан қабул қилинади. Фарҳоджонга эса тез кунларда Ўзбекистон фуқаролиғи насиб этади.

Е. ХУЖАМБЕРДИЕВ, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»нинг махсус муҳбири

БИЛДИРИШ

Шу йил 27 март кунин соат 15.00 да Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмасининг йиги биносида «Адабиёт уладини» мавзусида баҳс-мулоҳаза ўтказилади.

Мавзуси — Ўзбекистон халқ ёзувчиси Шукру ХОЛМИРЗАЕВ.

Азиз ёзувчилар ва адабиёт ихлосмандлари, баҳс-мулоҳаза фаол иштирок этишларингизни сўраймиз. МАНЗИЛГОҲИМИЗ: Тошкент шаҳар, Туроб Тўла кўчаси, 1-уй, 2, 8, 7, 14-тродлейбусларнинг «Мутахассислар уйи» бекети. Метронинг «Ўзбекистон» станцияси.

ЎЗБЕКISTON ЁЗУВЧИЛАРИ УЮШМАСИНИНГ НАСР КЕНГАШИ

Ўзбекистон Композиторлари ва Бастakorлари уюшмаси ҳамда Ўзбекистон Мусиқа жамағатмаси Бошқаруви, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, композитор, Ўзбекистон Композиторлар уюшмасининг аъзоси Хайри Изомовга отаси Ғуломжон ИЗОМОВ вафот этганини муносабати билан чуқур таззия изҳор қиладилар.

ДИҚҚАТ, ЯНГИ ГАЗЕТА!

Жумҳуриятимиздаги газеталар сонин таърих биттага қўйлади. Шу йилнинг 24 февралдан Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмаси Самарқанд вилояти бўлими ва Тарғибот маркази, «Эрк» Демократик партиясининг «Мовароуннахр» газетаси нашр этила бошлади. У анча радикал характерга эга бўлиб, демократия, шунингдек, самарқандлик ижодкорларнинг асарларини тарғиб қи...

лишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Газетанинг биринчи сонин ўқувчилар томонидан илқ кутиб олинди. Бу сон шуниси билан қизиқарлик, унда самарқандлик бир гуруҳ ижодкорларнинг «Шум болага мактуб» эълон қилинган. Қуйида ўша мактуб ва Шум болаганинг жавобини ўқийсиз.

„ШУМ БОЛА“ГА МАКТУБ

Ташвиш ва таассуф билан шунинг маълум қиламизки, газетанинг 24 январь сонидagi радиопрограммада Самарқанд ижодкорлари ата-ини четлаб ўтилган. (Кейин эса у жуда дудмал ва узун-тоққ қилиб берилди). Бу ноҳус ҳол бизни ғазабга келтирди. Бош мухбир Саид Аҳмад ака қорхат масаласида ҳам айнан самарқандлик СНГ Ёзувчилар уюшмаси аъзоларини хабар қилмаганлар. Ана шу адолатсизликка жавобан биз очлик эълон қилмадик. Москвадан берилган тавон пулининг тўхтатилиши, ёзувчиға купон берадиган идоранинг топилмаётганлиги ҳам бунга туртки бўлганлигини таъкидлаб ўтамиз. Бу ҳол тағин давом этар экан, биз мустақиллик талаб қиламиз. Хомашё бааси бўлиб қолишни истамаймиз! Тошкентдаги нашриётлар хом роман, қисса, достонларимизни қайта ишлаб ўзининг қиммат нархларда сотаётганлигига ортиқча тоқат қилолмаймиз!

дик. Чунки юртимизда капитализм шарпаси кезиб юрганидан воқиф эдик-да! Хуллас, АҚШдаги «Менежер» компанияси билан шартнома туздик. Металл топиб беришни гарданнингизга олиб қўйган эканмиз, роса қийналдик. Кейин уюшмамиз ҳовлисидаги ўтинлар орасидан Сталиннинг бронза ҳайкалинини топиб, ўша ёққа жунардик. Бир маҳал, тўпончалар, калашников автоматлари ва замбаракларнинг олинганлар, деган маънода телеграмма келди. Аммо Москва тағин ғирромлик қилди — муттаҳамлар курулларни арманлар билан рақетчиларга пуллашган экан, бизға шимилдирик ҳам темгай қолди.

Хўш, бизда ёзувчиларнинг бозор иқтисодидан олиб ўтиш учун ҳеч иш қилинмаганмиди? Қилинган эди ва қилинганми? Биз биринчи кунлар биржа ва брокерлик ишларини кенг йўлга қўйдик. Масалан, Африкадаги бир мамлакатта Самарқанд чойидан юборган эдик. Аммо чой таркибиде беда қўлпти учун ундан эчки озураси сифатида фойдаланишди. Бизга эса ўзлари учун энг нодир таом ҳисобланган музлатилган илон билан, қовуртилган чигиртка юборишди. Аммо ана шу бир самолёт йўқдан бизга бир донга илон билан икки ҳовуч чигиртка етиб келди, холос. Қолганини Москвадан келгунча ўйрашди, зангарлар! Шувёнга ҳам шукр деб, ҳалиларни мухонага солдик, қандай қилиб тақсимлаш ҳақида мунозарани бошлаб юбордик. Айрим ижодкорлар илмий даражага қараб бўлиш керак, дейиша бошқалари ордан, медалларни ҳисобга олиш зарур деб туриб олишди. Шу йилгида уюшмамиз учга бўлиниб кетди. Бунинг қарангки, биз буёқда тортишиб ётсак, электр токи қимматлашгани сабаб мексткомисси музхонага ўчириб қўйган экан дегн, ҳалиги илон жолианиб, барча чигирткаларни ёқ қилибди. Лекин биз тушунганига тушмадик. Ўша илонни ҳам қўлга ўргатиб, пул топмадикми. Жонивора айрим шойрларимизнинг коммунизм ҳақидаги шеърларини ўқиб берсангиз, асаби таранглашиб, ўрнида тик туради.

Лекин ҳайкаллар ҳамон бизни боқяпти. Шаҳримиздаги энг катта ҳайкални йиқитиб, бошига салла ўраттирдик, вино заводи қаршинига ўрнатдик. Супачасига зарҳал ҳарфлар билан «Умар Ҳайём» деб ёздирдик. Заводдан пулни ундирмасмизданоқ, вилоят газетаси бизга топ отиб олди: «Нега Умар Ҳайём қўлини чўзиб турибди? Бошига салла ўраган ҳолда костюм кийгани ва бир қўлида непка тутганини қандай тушунмоқ керак?» Биз ҳам жавоб қайтардик: «СНГда ҳамма ҳайкаллар қўлини чўзиб турибди. Бу чет элдан хайр-эхсон сураш равишидир. Биз Ҳайёмга чопон кийгизишимиз ҳам мумкин эди, аммо бир-икки йилдан кейин, бу либосни эскилик сарқити деб эълон қилинмаслигига ким нафолат беради?»

Юқорида таъкидлаганимиздек, асосий даромад бартер йўли билан олинган. Японияга қовун, тарвуз, қарам юборган эдик, улар бизга минерал ўғит, заҳарли химикат жунатишди. Кейин билсак, ўзимиз юборган маҳсулот таркибидан акрилат олишган экан. Биз ҳам ўз навбатида мазукур заҳарларни яқари-чи корейсларга пуллаямиз.

Суперфосфат заводи қаршинида уни қурдирган обком котиби билан обкомжўм раисига ҳам ҳайкал тилганимизда бизни «Нечун обком котибининг қўлида қилич, ияроқум раис скарфандр кийган?» деб танқид қилишди. Фрунзе билан Гагарин ҳайкалинини реконструкция қилганимизни фахланишмас ни ма қилайлик? Биз ҳам жим турадик: газета тиражи жуда пасайиб кетганини танқид қилдик. Энди ўз газетамизни чиқариш ташвиши-дамиз. Африка ҳалиги чойин олмай қўйган экан кейин (уни еган эчкиларнинг жуни батамом тўқилди). Экспертга эса чойга аралаштирилган беда суперфосфат заводи яқинидан ўриб олинган» деган хулосага келган экан). Россияга юбордик. Қўп ўтмай бир рулон қоғоз билан хат келди: «Ной учун раҳмат, деб бизнинг заводи директори, — уни ичган иччиларимиз сартаронга бориб ташвишидан батамом қутулдиклар. Чунки бадаларидаги ҳамма жуналар тўқилди кетяпти. Завод қошида жуни қайта ишлайдиган цех оловимиз».

БИР РУБЛИК ГАЗИТГА ЖАВОБ

Хурматли Нусрат ибн Раҳмат Самарқандлик! Нархи — 1 рублик газетанинг мақтубингизни ўқиб ўзимни қояйишдан ўзга илож топмадик. Ростдан ҳам Саид Аҳмад домуллонинг фаромушлиги туфайлининг икки мининг шуалминг бегниш жасдами «қорхатга» бегнишланган радиопрограммада самарқандлик ижодкорлар эста олинмабди. Биз бу иғуноҳни ювшага тейёрмиз. Аммо очлик эълон қилиш масаласига келсак, бу энди беҳуда уриниш, азалар. Ҳол эри бутун жумҳурият ақли очлик эълон қилган. Чунки чет элларда очлик эълон қилганлар сўи ва бизнинг пақос тушундишар экан. Ўша эса анчадан бунга шу таомлар билан яшаб келаямиз. Шунинг учунми чойхоналарда очлик эълон қилдирилганга унча эътибор бермай қўйганимиз. Яқинда ун-тўрттаси «Чойхо-

на ангилликларни» деган газет очамиз деб илоҳишди. Рухсат бермаган эдик, очлик эълон қилишди. Кошим қўрсак, Назо-казо газетларга қоғоз топилиши ётган бир пайтада янги газет чиқаришга бера борини? Очлик эълон қилиб ололгангадан кўра яқини олди-сотида ишларини давом эттирганларнинг маъқул. Чой масаласи, бизни ҳам қизиқтириб қолди. Анчадан бунинг Ҳиндистондан оқ олаганимиз учунми Самарқанд чойининг бу хусусиятидан баҳабар қолбимиз. Тезлик билан контракт тузиш учун бирорта чойхўрни Силларнинг хузуригизга юборсамми деб турибман. Нарх-наво ошгандан бунинг кўпгина чойхўрларга бошларидеги сочлар ҳам ортиқча эканлиги билина бошлади. Бу кетишда каллик 92 йилнинг энг яқини модаси бўлади-а-в. Яқинда бир чойхўримиз сартарошонага кириб сочини

ОҶОРИ ТЎКИЛМАГАН ГАПЛАР

- Китобдан бериб тавлим, Алланингиз муаллим.
Мехнат қилдим, қаридим, Ва ўзимни танидим, Улай десам қафан йўқ.
Шартингиз айт, паризод, Касбингиз бўлсин қассоб.
Мана келдим, асалом, Эшитмайман, қорим оч, Сени ейман, вассалом.
Хар уйдаги «Аломат», Домд бўлсин саломат.
1. Ш. Бошбевонинг «Темир хотин» комедияси қаҳрамони Абдураҳмон ЖУРАЕВ
Ҳоким сендан норозим.
Мана келдим, асалом, Эшитмайман, қорим оч, Сени ейман, вассалом.
Чўтал бермасан агар, Удираман, фирибгар.
Сенин ишпинди нозир: Чора топил тарози.

ГҶШТХҶРЛАРГА ҚҶЛАЙЛИК

Чақар бозорининг бош қасобхонаси мамыурияти харидорларга қўлайликлар яратиб, уларни иқтимоий ҳимолашда юксак инсонпарварлик намуналарини кўрсатмоқда. Бундан икки ой илгари бу ерда асаби тигчлантйривчи дори-дармонлар ва валидол билан бепул хизмат кўрсатиш йўлга қўйилганди. Утган ҳафта эса қасобхона ёнбошида биринчи тиббий ёрдам пункти ва малакали невропатолог фаолият кўрсатадиган тиббий маслаҳатхона иш бошлади.
Келгуси рекаларимиз янада улкан, — дейди биз билан суҳбатда қасобхона бош қасобси Инсофиддин ака Тавбаев. — Яқин орада и-

фирма ўрилли шифохона қуришни бошлаймиз. Рўпарада ҳў аман ерда васиятнома расмийлаштирилдиған идора очиш ниятимиз ҳам йўқ эмас...
3. НЕЪМАТ
ҶОСИДОРЛИК ОШИРИЛАДИ
Япон балиқчиси Сисики Курабсова меҳнатда эриш-

ги меҳнат зафарларига илҳомлангирди. Биз зиммамиздаги мажбуриятни қайта кўриб чиқиб, яна гектардан қўшмача тўрт центнердан «оқ олтин» териб олишга аҳд қилдик.
САЛМОҚЛИ КАШФИЕТ
Истеъодли тарихчи олим Қолиббой Турғунов узоқ изланишлардан сўнг утган йили топилган эраимиздан олдинги иккинчи асрга тааллуқли сопол идишлар нақшидаги бугдой, мевалар ва бир парча гўшт суратини изоҳлаб, «Демак оқим еишини аҳамияти қадим-қадимда аяқдолларимизга маълум бўлган экан-да» деган илмий хулосага келди.
3. ВОЗОРОВ

— Сен мени ишонтир муҳаббатингиз. Рассом М. ЙҶЛДОШЕВ

ИҶВО

— Салом, яқшимисан Жумақўзи?
— Ваалайкум... Ҷаинг тиримкисан, Мирражаб?
— Оламда нима гап? Янгиликлардан гапир.
— Тунов кун ишдан келайтиб Жовли совуқни кўриб қолдим.
— Ҷмм... Нима дейди? Яна бировни иғво қилдимми?
— Ҷа-да, топдинг. Ганни иғводан бошлади яна. «Қимматчилик даврида Шорозик қандай қилиб енгил машина олдикин-а?» дейди.
— Лекин тўғри айтибди. Қандай олган бўлиши мумкин. Ҷзи олдин дўхтар бўлса...
— Менинг ўзим ҳам шунга ҳайрон бўлдим-да. Бирор жойдан даромад бўлмасе, икки дунёдам машина ололмайди.
Ҷасан АВДУВОХИДОВ

ДОВЮРАК

— Бўри чиқиб қолса-чи, Учраб қолса-чи Йўлбарс. Бирпасда йўқ қилмаган, Менга бу ҳеч нўт эмас.
— Қанақа ўлдирасан, Қўлдан келмас ҳеч ҳа-да.
— Пақ-пақ қилиб отаман, Ҷйинчоқ тўпшоқчамда.
ЕР ШАЛАБВО
БҶЛМАНДИ
Ега кетди ёмғиржон
Уйда чикиб Нор бола.
Дарров тарнов тагга
Қўйиб қўйди тогора.
Ерга у нмо қилиб,
Менга қараб жиймайди.
— Тогора қўйинг, энди
Ер шалаббо бўлмайди.
ЙҶЛДА
Йулка муз,
Юриш
Оҳ қийин биран.
Қўлимдан ушлаб-
олганлар дадам.
«Қўйворинг», десам
«Тоясан», дерлар
«Йиқилай дединг
боа сан», дерлар.
— Муз йўлда юриш,
Машини олганман.
Кап-катта бола
Бўлиб қолганман.
Йиқилсангиз гар
Тойиб мабодо
Сиз билан бирга
Йиқилайинг Ҷо!

ЯШОЛМАЙСАН ОДАМДАЙ

Ҷаёт жуда оғир, ҳалок бўласан
Овлайман деб ҳўкиларнинг дилини.
Қийноқлардан нақ бежааб ўласан
Ҷрғаномлай тўнғизларнинг тилини.
Мулозимат қилиш керак шипакка,
Мақташ керак маймуларнинг турқини.
Қутарлай десан юксак-юксакка
Ҷлаштирилг тулкиларнинг хулқини.
Шер ҳақида ёмон гаплар деса ким,
Амир ХУДОЙБЕРДИЕВ

ШАРҚ МИНИАТЮРАСИ (МУСАВВИРЛИК) САНЪАТИНИ ҶРГАНДИГАН 4 ОЙЛИК МАКТАБ ОЧИЛАДИ

МАКТАБДА РАСМ-МИНИАТЮРА ТАРИХИ, ШАРҚ МИНИАТЮРА АНЪАНАЛАРИНИНГ ГҶЗАЛ СИРЛАРИ ҶАМДА ЗИЯНАТ ҚҶТИЧАЛАРИНИ БЕЗАШ ЙҶЛЛАРИ ҶРГАТИЛАДИ.
Мақтабга нақд пул тўлаш ёки пул ўтказиш орқали, суҳбат асосида қабул қилинади.
Пул ўтказиш йўли билан — 1000 сўм
Нақд пул бўйича — 800 сўм

МАШҶУЛОТЛАР ҶЗБЕКИСТОН ҶЗУВЧИЛАР УОШМАСИНИНГ ЯНГИ БИНОСИДА 15 АПРЕЛДАН БОШЛАНАДИ

Ҷар душанба кунин соат 14.00 дан 18.00 га қадар мактабга киришни истовчилар билан суҳбат ўтказилади.
МАКТАБНИ БИТИРГАНЛАРГА ҶҶЖЖАТ БЕРИЛАДИ.
ЖОРИЙ ҶИСОБИМИЗ: 000700475, Тошкент шаҳар Киров санонат қурилиш банки, Энгельс кўчаси, 89-уй. Код 172682304.
МУРОЖААТ УЧУН МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳар, Туроб Тўла кўчаси 1-уй, 3-қават, 41-хона. Улов: 2, 7, 14-трөллейбусларнинг «Мутахассислар уйи» бекати, метронинг «Ўзбекистон» станцияси.

Туркистон халқ ҳаракати Ҷзбекистон ташкилоти ва Ҷзбекистон Ёзувчилари уюшмаси тарғибот маркази
1992 ЙИЛ 26 МАРТДА «ОРОЛ ТАҚДИРИ — ТУРКИСТОН ТАҚДИРИ»

ИҶИНГА МАТБҶОТ ВАКИЛЛАРИ БЕПУЛ КИРИЛАДИ.
РАСМИЙ ИДОРЛАРИНИНГ ВАКИЛЛАРИ ЭСА 500 СҶМ ПУЛ УТҚАЗИШЛАРИ ЛОЗИМ.
ЖОРИЙ ҶИСОБИМИЗ: 000700475, Киров санонат қурилиш банки, Тошкент шаҳар, Энгельс кўчаси 89-уй. Код 172682304.
Конференция Бешёғоч кўчаси 1-уйда жойлашган Жумҳурият маърифий-маданият тарғиботи маркази биносида ўтказилади.

Битта лўли микозининг қўлига қараб фол очаяпти:
— Сиз 35 йшчага оч ва кам-бўғал бўлиб қайси.
— Кейин-чи? — қизиқсиниб сўради мижоз.
— Кейинки! Кейин... шунга ўрганиб кетасиз, — жавоб қилди лўли.

Йигит янги танишган қизига аёди:
— Билсанми, жоним. Дунёда ўрта нинҳодан биттаси бахтли бўлармиз!
— Билмадим, мен энди бор-йўғи уч марта эрга тегдим, холос, — жавоб қилди қиз.
Хотин эридан сўради:
Ойбек ТИЛЛАЕВ

— Сен уйга «100 йил қандай яшаш мумкин?» — деган китоб олиб келгандинг. Ҷшани топмаляганман.
— Мен уни ёқиб юбордим.
— Вой, нимгага!
— Китобни қайнонам ўқий бошладилар-да...

Ҷаҳаб РАҶМАТ

Advertisement for 'Ўзбекистон адабиёти ва санъати' (Uzbek Literature and Art) featuring names like Муассис: Узекистон адабиёти ва санъати ҳафталиги ижодий жамоаси, and other details about the publication.